

ΕΤΟΣ Α' - ΤΟΜΟΣ Α' - ΤΕΥΧΟΣ Α' & Β'

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
"ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,"

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΑΡΙΣΤ. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

ΣΤΙΛΠ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠ. ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ — ΜΕΓΑΡΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤ — ΒΟΥΛΗΣ 18

1928

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΩΔΕΙΣ ΦΡΑΣΕΙΣ ΣΑΡΑΝΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΑΝ. ΘΡΑΚΗΣ

Α

1) 'Αγάπη

'Αργιά και πάντ' αγάπ'.

Όσο λιγότερο βλέπει έναν κανείς, τόσο πιο επιθυμητός γίνεται. Ή άραϊά συναναστροφή κρατεί την αγάπη πιο θερμή.

'Η αγάπ' δέν έν ποτκοκούρελο.

Ειρωνεία για κείνους που πάσχουν από πολλήν αγάπη.

2) 'Αγαπῶ

'Αγαπῶ δ κάπηλας τὸ μεθυσμένο, μὰ γαμπρὸ δέ τὸν κἄν'.

Για κείνους που αγαπούν για τὸ συμφέρο, και που δὲ θυσιάζουν τίποτε δικό τους.

3) 'Αγελάδα,

Καλή γελάδα βρῆκε κι' ἀρμύγ'.

Για κείνους που, όταν βροῦν μωρόπιστους κι ανόητους ανθρώπους τούς εκμεταλλεύονται.

"Αλλά λέγ' δ ἀγελάρ'ς κι ἄλλα ἢ ἀγελάδα.

Για κείνους που είναι αναγκασμένοι να κύβουν στη βία τῶν ἄλλων. Ή ἀγελάδα μπορεί να θέλει να βοσκήσει δῶ και κεῖ, μὰ πρέπει να πάει ὅπου τὴν ὀδηγᾷ δ ἀγελάρης.

4) 'Αγουρίδα

Με τὸν καιρὸ ἢ ἀχερώνα, γίνεται παλάτ' και ἡ ἀγουρίδα μέλ'.

Ή ὑπομονή ὅλα τὰ καλλιερεύει.

5) Ἀδερφός

— Ποιὸς σέβγαλε τὸ μάτι σου;

— Ὁ ἀδερφός μου.

— Ἄ γιαντὸ σὲ τῶβγαλε τόσο βαθειά!

Τὰ μίση τῶν ἀδερφῶν δημιουργοῦν τὰ χειρότερα κακά.

(Π. Π. ἀδερφός 6).

6) Ἄδης

Πάει σὰν τὸ στραβὸ σιτὸν Ἄδη.

Γιὰ τὸν ἀπερίσκεπτο.

Πᾶν σὰ τίς ζουτούλ' ὁ ἕνας καταπόδ' σιτὸν ἄλλονα.

(Π. Π. ἄδης 9-10).

7) Ἄερας

'Αγέρα καθουρντίζ'.

Χάνει τὸν καιρὸ του. Ὅσο κερδίζει κανεὶς καθουρντίζοντας τὸν ἀέρα.

(Π. Π. ἀέρα 11).

Τὸν πῆρα τὸν ἀγέρα τ'.

Τοῦ ἀφήρεσα τὸ θάρρος του, τὸν ὑπόταξα στὴ θέλησή μου.

Πὰ νὰ πάρος τὸν ἀγέρα σ'.

Πήγαινε νὰ περπατήσεις, νὰναπνεύσεις καθαρὸ ἀέρα. Τὸ λένε σιτὸν ὀκληρὸ ποὺ θέλουνε νὰ τὸν διώξουν.

(Π. Π. ἀέρας 23).

8) Ἄθρωπος

Ἄθρωπο πὲ σοῖ καὶ σκύλο πὲ τὴ μάντρα.

Γιὰ τὴ φροντίδα νὰ παίρνει κανεὶς ἀπὸ γενιά, ἀπὸ σοῖ, ὅπως καὶ σκυλὶ ἀπὸ μάντρα. (Γιατ' ἡ καλύτερη γενιά τῶν σκύλων εἶναι ἡ τσοπά- νικη). Ἡ παροιμία ἀναφέρεται καὶ σιτὸν ἄνδρα καὶ τὴ γυναῖκα, ποὺ πρέπει νὰ κοιτάζουν στὴ γενιά τοῦ συντρόφου, ποὺ θὰ πάρουν, παρὰ σιτὸ χρῆμα.

(Π. Π. ἄνθρωπος 3).

9) Αἷμα

Τὸ αἷμα νερὸ δὲ γίν ται.

Οἱ συγγενεὶς ὅσο κιὰν μαλώσουν, πάντα θάγαπηθοῦν.

(Π. Π. αἷμα 13).

Αἷμα ξερνᾷ καὶ λέει πὼς ἔφαγε κράνα.

Γιὰ κείνους ποὺ κρύβουν τὴ δυστυχία τους καὶ προσποιοῦνται τὸν εὐτυχισμένο. (Τὰ κράνα εἶναι καρπὸς σὰν τὸ κεράσι, καὶ βλάπτει τοὺς δυσκοίλους).

Βράζνα τὰ αἱματὰ τ'.

Εἶναι ἀκμαῖος, καίει στίς φλέβες του τὸ αἷμα. Γιὰ τοὺς νέους καὶ θερμόαιμους.

(Π. Π. αἷμα 2).

Κόπκε τὸ αἷμα μ'.

Τρόμαξα τόσο πολύ, πὸν τὸ αἷμα μου ἀλλοιώθηκε.

(Π. Π. αἷμα 6).

Τὸ αἷμα τραυᾶ.

Σέρνει ἢ συγγένεια.

(Π. Π. αἷμα 15).

Μέβαλε στὰ αἱματα.

Μὲ περίπλεξε σὲ μαλώματα, ἔγινε αἰτία νὰ πάθω ζημίες, νὰδικήσω ἄλλους, νὰ χύσω αἷμα.

(Π. Π. αἷμα 19).

10) Ἐκόμα βλέπε κόμα.

11) Ἐκούω.

Ἐμ' σὺ κόμα δὲν ἄκσες Δράκου φωνή.

Γιὰ κείνον πὸν δὲν ἔχει δοκιμάσει καμιὰ φορὰ κινδύνους καὶ φόβους καὶ δυσκολίες, γιὰ τὸν ἄπειρο.

Ἐο,τ' ἄκσες πὸν τὸ θέλς, γλήγωρα τὸ πιστεῦς.

Γιὰ κείνον πὸν πιστεύει ἕνα πρᾶγμα σιγὰ - σιγὰ, ἐπειδὴ τὸ θέλει.

Ἐοπου ἀκοῦς πολλές ἀπροῦνες (βάτσουνα) παῖρνε μικρὸ καλάθ'.

Μὴ δίνεις πίστη σαυτοῦς πὸν ὑπόσχονται πολλὰ καὶ μεγάλα.

Ἐπροῦνα (βατσουνιά=ἢ βάτος), καρπὸς συγγενικὸς μὲ τὰ δαμάσκηνα καὶ ἀβράμηλα στορογγυλός, ἴσος μὲ φουντοῦκι καί, σὰν ὠριμάσει, μαῦρος στορογγυλοκούκουισος. Ἐσως ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο (προῦμον), Γαλλ. prune. Ρομ. porumba. Βουλγ. Srinki.

Βρίσκεται ἡ ἀπρουνιά ἀδούλευτη στὰ δάση ὕσο 1.80 μὲ κορμὸ καὶ κλαδιὰ ἀγκασωτά. Κάνει ἄσπρα σύμμετρου χωριστοπέταλα ἄνθια, μὲ στήμονες κίτρινο χρῶμα.

Μαζὶ μιλοῦμ' καὶ χῶρια ἀκοῦμ'.

Δὲ μπορούμε νὰ συννενοηθοῦμε. ἄλλα λέγω κιᾶλλα καταλαβαίνεις.

(Π. Π. ἀκούω 15).

Ἀτὰ τὰκούγω γὼν βερεσιέ.

Γιὰ ψέματα κι ἀνόητα λόγια. Τάκούω μὲ πίστωση. «Δὲν τὰ παίρνω μετρητά».

(Π. Π. ἀκούω 31).

Τὸν ἀκούς και σχαίνεσαι.

Ἄξιζει νὰ τὸν σιχαίνεσαι σὰ μιλῆ.

12) Ἄκουστά.

Ἄκουστά τὸν ἔχω.

Εἶναι τόσο ἄσημος ποὺ τὸν ξαίρω ἐξ ἀκοῆς

(Π. Π. ἀκουστά 1).

13) Ἄκρη.

Δὲ μποροῦμ' νὰ φέρομ' τις δυὸ ἄκρες σὲνα μέρος.

Δὲ μποροῦμε νὰ τελειώσουμε μιὰ δουλειά. Δὲ φτάνουν τὰ οικονομικά.

(Π. Π. ἄκρη 10).

Κάθονται στὴν ἄκρια τῆ κόσμου.

Φανερώνει τὴν πολὺ μεγάλη ἀπόσταση.

Ἄκρη = τὰ πέρατα τῆς γῆς.

Δὲ βρίσκουν ἄκρια.

Βρίσκουν πολλὰ ἐμπόδια, δὲ βρίσκουν τέλος, μιὰ λύση.

Ἄκρες μέσες.

Μοῦ εἶπε ὄχι ἐντελῶς ὅλα, μὰ «περικοπὰ» κομμένα ἀπὸ δῶ και κεῖ.

(Π. Π. ἄκρη 6).

14) Ἄλάτι.

Βάλτου ἄλάτι.

Γιὰ ἓνα πρᾶμα βρώμικο, ποὺ θέλει ἄλάτι. Μεταφορικὰ γιὰ τὴν δουλειὰ ποὺ χάθηκε και πάει.

Ἐφαγαμ' ψωμὶ και ἄλάτ'.

Παροιμιώδης φράση γιὰ κείνον ποὺ θέλει νὰ ὑπενθυμίσει ἐπιβαλλόμενα καθήκοντα ἢ νὰ βεβαιώσει ὅτι μῶλο ποὺ χάλασε ἢ παλιὰ φιλία, ὅμως βαστᾷ ὁ παλιὸς δεσμὸς τῆς φιλαλληλίας.

(Π. Π. ἄλάτι 7).

Βάλτου ἄλάτ' - Βάλτου ῥίγαν'.

Εἶναι μπαγιάτικο. Δὲ διορθώνεται, πάει, χάνεται.

(Π. Π. ἄλάτι 3).

15) Ἀλατίζω

Νὰ σὲ λατίσω νὰ μὴ βρωμίσῃς.

Σῆναν ποὺ καυχίεται εἰρωνικά. Πρέπει νὰ σ'αλατίσω γιὰ νὰ μὴ βρωμίσεις γιὰ τὶς ἀνοησίες ποὺ λές.

(Π. Π. ἀλατίζω 2). ...

16) Ἀλείφω

Νὰ σὲ κάψω Γιάνν' νὰ σὲ λείψω μύξα.

Πρῶτα νὰ σὲ βλάψω καὶ ὕστερα νὰ σὲ βοηθήσω.

Σὲ κείνον ποὺ κοιτᾷ νὰ σβήσει ἓνα κακὸ ποὺ ἔκαμε.

17) Ἀλεποῦ

Τι γυρεύ' ἢ ἀλεποῦ σιὸ παζάο.

Ὁ ἔνοχος ἀποφεύγει τοὺς τόπους ποὺ εἶναι εὐκόλο νὰ τὸν γνωρίσουν. Μὴ πηγαίνεις ἐκεῖ ὅπου δὲ σὲ ταιριάζει.

(Π. Π. ἀλεποῦ 47).

18) Ἀλήθεια

Ὅποιος λέγ' ἀλήθεια τρώγ' ξύλο.

Κείνος ποὺ λέγει τὴν ἀλήθεια πάσχει πολλὲς φορὲς μεγάλο κακὸ.

(Π. Π. ἀλήθεια 49).

Ἡ ἀλήθεια ἔνε μιά.

Ὁ λόγος τῆς ἀλήθειας εἶναι πάντα ὁ ἴδιος καὶ ἀμετάλλαχτος, ἐνῶ τὸ ψέμα κατ' ἀνάγκη ἀλλάζει κάθε φορὰ τρόπους γιὰ νὰ μένει πιστευτό.

(Π. Π. ἀλήθεια 36).

Ἡ ἀλήθεια βασιλεύ'.

Ἡ ἀλήθεια κρατεῖ, νικᾷ, παλεύει καὶ τὸ ψέμα.

(Π. Π. ἀλήθεια 34).

Ἡ ἀλήθεια ἔνε πικρή.

Ἡ ἀλήθεια δυσαρρεστεῖ κείνους ποὺ τὴν ἀκοῦν, ἀλλὰ καὶ σὲ κείνους ποὺ τὴν λένε τοιμάζει πικρίες.

(Π. Π. ἀλήθεια 26).

19) Ἀλλάζω

Ἀλλάξε ἢ πάπια, κ' ἔβαλε τὰ σάπια.

Περιπεχτικά γιὰ τοὺς φτωχοὺς, ποὺ φοροῦν καθαρότερα ροῦχα τὴ μιὰ φορὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἂν καὶ παλιά, καὶ καμαρώνουν.

Ἐλλάξε ἢ χήνα, ἔβαλε πάλ' κείνα.

Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο. ...

(Π. Π. ἀλλάζω 2).

Ἄλλαξε ὁ Μανωλιὸς κ' ἔβαλε τὰ ροῦχ' ἄλλιῶς.

Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο.

(Π. Π. ἀλλάζω 3).

20) Ἄλλος

Ἄλλα κάλλα ν' τὰ μεγάλα, τίποι' ἐν τῆς Μ. Παρασκευῆς τὸ γάλα.

Γιὰ πράγματα ποὺ μοιάζουν φαινομενικά, μὰ ποὺ στὴν οὐσία δὲν ἔχουν καμμιά σύγκριση. Ξεχωριστά, ὅταν ὁμολογᾷ κανένας κάτι σοβαρό, μὰ κρύβει καὶ κάτι πιὸ σοβαρὸ ἀπ' αὐτὸ ποὺ εἶπε.

(Π. Π. ἄλλος 45).

Τὸνα σὲ μυρίζ' τᾶλλο σὲ βρωμᾷ

Γιὰ τοὺς δύσκολους, ποὺ τὰ ψέγουν ὅλα.

(Π. Π. ἄλλος 182).

Ὅποιος ἄλλον λάκκου σκάπτει ἑαυτὸν πολλάκις θάπτει.

Οἱ ἐπίβουλοι τιμωροῦνται πολλὰς φορὰς μὲ τὰ δικὰ τοὺς ἔργα. Πᾶς νὰ βλάψεις καὶ τὴν παθαίνεις.

(Π. Π. ἄλλος 159)

Καὶ σᾶλλα, παιδιὰ!

Εἰρωνικὰ ἐπιφώνηση γιὰ ἓναν ποῦπαθε τίποτε ἀσήμαντο ἢ γελοῖο κακό.
(Π. Π. ἄλλος 154).

Ἄλλος εἶπε τὸ μακρὸ τ' κι' ἄλλος τὸ κοντὸ τ'

Γιὰ κείνους ποὺ μαλώνουν κι' ὁ καθένας τὰ λέει ὅπως τοῦ συμφέρεται.
"Ὅ,τι λέγ' ὁ ἓνας μεγάλο, ὁ ἄλλος ἰσχυρίζεται πὼς εἶναι κοντό.

(Π. Π. ἄλλος 128).

Ἄλλ' πέφρα κι' ἄλλ' σκόνῃται

Τίποτε δὲν εἶναι ἐδῶ στὸν κόσμο σταθερὸ καὶ μόνιμο. Οἱ εὐτυχησμένοι μπορεῖ νὰ δυστυχήσουν, κι' ἀνάποδα.

(Π. Π. ἄλλος 83).

Ἄλλα νῆτων ἄλλων μᾶς λές.

Γιὰ τᾶσυνάρτητα καὶ τὰ παράδοξα κι' ἀκατανόητα λόγια κανενὸς (ἄλλ' ἀντ' ἄλλων παρετυμολογ.).

(Π. Π. ἄλλος 54).

Ἄλλα λογαριάζ' τὸ βῶδ' κι' ἄλλα ὁ τοσομπάν'ς

Ὅ,τι καταπιάνεται κανένας δὲν πετυχαίνει.

(Π. Π. ἄλλος 31).

Ἄλλα λέγ' κι' ἄλλα κάν'.

Γιὰ τοὺς ἀσύμφωνους μὲ τὰ ὅσα ὑποσχέθηκαν τὰ κάνουν.

(Π. Π. ἄλλος 12).

Ἄλλα λογάριάζαμ' κι' ἄλλα μᾶς ἤρταν στὸ κεφάλ' μας.

Ὅταν βγαίνουν ψεύτικες οἱ ἐλπίδες.

(Π. Π. ἄλλος 11).

21) Ἄλλοῦ

Ἄλλοῦ ὁ παπᾶς κι' ἄλλοῦ τὰ ράσα του.

Τὰ φαινόμενα δὲν εἶναι σύμφωνα μὲ τὰ πράγματα. Κεῖνον ποὺ νομίζουν πλούσιο, πολλές φορές δὲν ἔχει.

(Π. Π. ἄλλοῦ 42)

22) Ἄλογο

Πράσινα ἄλογα ζητᾶς.

Γιὰ τ' ἀδύνατα πράγματα. Τὸ πράσινο ἄλογο εἶναι ὁ τύπος τοῦ ἀδύνατου. «Ἐνα ἄλογο δὲ πτερέχ' σαράντα χρόνια» λένε. Δὲ μπορεῖ αἰωνίως ἕνας νὰ δουλεύει καὶ νὰ κμάζει. Γι' ἀνθρώπους ποὺ ἐργάστηκαν καὶ ἤκμασαν χρόνια πολλά καὶ τέλος ἀπέκαμαν. Τουρκ. *μπιρ ἄτ κίρκ σενὲ κατομάζ.*

23) Ἄλφα

Ἄρχισαμ' πάλ' πὲ τὴν ἄλφα.

Ἐξ ἀρχῆς ἀρχίσαμε τὴ δουλειά, γιατί χάλασε ἡ πρώτη ἀπὸ ἀπροσεξιά ἢ ἀτυχία.

(Π. Π. ἄλφα 2).

24) Ἄμπέλι

Ἄς πάει καὶ τὸ παλιάμπελο.

Ἄς ξεδέψουμε καὶ τὰ ὑστερνά μας, ἄς πουληθῆ καὶ τὸ μόνο ποὺ μᾶς ἀπόμεινε ἄμπέλι.

(Π. Π. ἄμπέλι 8).

25) Ἄνακατεύω

Ὅποιος νεκατώνται μὲ τὰ πίτουρα τὸν τρωῶν οἱ κότιες.

Οἱ κακιὲς συντροφιὲς βλάπτουν.

(Π. Π. ἀνακατεύω 12).

Κεῖνος ποὺ νεκατῶν' τὸ μέλ', γλύφ' τὰ δαχτύλια τ'.

Πάντα δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ μείνει ἀδιάφθορος, ἕνας ποὺ ἀνακατῶνεται μὲ τὸν παρᾶ καὶ σὲ δουλιὲς μὲ χρήματα.

26) Ἄνακατώνω

Τὰ σκατὰ ὅσο τ' ἀνακατῶν'ς τόσο βρωμοῦνα.

Δὲ χρειάζεται πολυπραγμοσύνη σὲ βρωμοδουλιὲς, γιατί βγαίνουν σκάνδαλα.

(Π. Π. ἀνακατώνω 19).

27) Ἄνάποδος

Ἄνάποδος χρόνος δέκα τρεῖς μῆνες.

Γιὰ τίς μὴ εὐνοϊκὲς περιστάσεις, γιὰ συμβουλὲς ποὺ δὲν ταιριάζουν.

28) Ἄνδρας

Ἄντρα θέλω, τώρα θέλω!

Γιὰ τοὺς πεισματάρηδες, ποὺ ἀπαιτητικὰ ζητοῦν νὰ γίνει ἓνα πράγμα, μὰ τους θέληση ἀμέσως.

(Π. Π. ἄνδρα 11).

Ἄντρας εἰμ' ἐγώ.

Γιὰ παλυλογάδες, κυνηγισάριδες καὶ φραφλατάδες.

*Ὁ ἄντρας τὴ γυναῖκα τ' τὴν κὰν' εἰκόνα καὶ τὴν προσκονοῦν,
τὴν κὰν' χῶμα καὶ τὴν πατοῦν.*

Ἀπὸ τὰ φροσίματα τοῦ ἄντρα κρέμεται ἡ ὑπόληψη τῆς γυναίκας. Ἄν θέλει τῆς ἀνυψώνει, ἂν θέλει τῆς κατεβάξει τὴν ὑπόληψη.

29) Ἀνεμομαζώματα

Ἀνεμομαζώματα, διαλοσκορπίσματα.

Τᾶδικα κέρδη χάνονται καὶ σβήνουν.

(Π. Π. ἀδικομαζώματα 1).

30) Ἄξεινος

Ἄξεινος καὶ πούξεινος.

Ὅταν καλοῦν ἓναν καὶ ἀπαντᾷ ἀδιάφορα μὲ τὸ ἄ; τότε τοῦ λέν τὴν φράση αὐτὴ μὲ θυμό.

31) Ἀπίδι

Ἀπὸ δὲν ἐρε, πέσ' ἀπίδ' νὰ σὲ φάγω.

Γιὰ τοὺς στενοχώρους, ποὺ βιάζονται νὰ δοῦν τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς δύσκολης δουλειᾶς.

Τὸ καλὸ τὰπίδ' τὸ τραῖε τ' ἀργιογοῦστρον.

Γιὰ τοὺς τυχεροὺς ποὺ ἄκοπα καρπώνονται τὰ καλύτερα.

32) Ἀπλώνω

Κατὰ τὸ πάπλωμα σ' νάπλών'ς τὰ ποδάρια σ'.

Γιὰ κείνους ποὺ ξοδεύονται ἢ ἐπιχειροῦν κάτι δίχως νὰ λογαριάσουν τίς δυνάμεις τους. Δηλ. μὴ ἀναλαβαίνεις ἔργα ἀνώτερα ἀπὸ τίς δυνάμεις σου.

33) Ἄρατα

Ἄρατα θέματα κουνιὰ μαγειρωμένα.

Γιὰ τίς ἄσκοπες περιττολογίες καὶ τὰ χαμένα λόγια.

34) Ἄσπριζω

Κεῖ ποῦ χειμάζ' ἄσπριζ'.

Γιὰ ὅ,τι εἶναι ὀλοφάνερο καὶ δὲ μπορεῖ νὰ κρυφτῆ.

35) *Ἀστράφτω*

Σὰ σὲ στράφω ἕναν να!

Φοβέρισμα. Δηλ. σὰ σὲ χτυπήσω ἕναν μπάτσο.

36) *Ἄσχημος*

Ἄσχημος κι ἄσχημ' τί ἂ φᾶμ' πόρα;

Γιὰ τὰ κορίτσια πού δὲν πρέπει νὰ κοιτοῦν στὴν ὁμορφιά τοῦ ἄντρα πού θὰ πάρουν, μὰ στὴν ἱκανότητα. Ἡ παροιμία λέγει τί λόγια μπορεῖ νὰ πῆ ἡ νύφη στὸν ἄσχημό της ἄντρα στὸ τραπέζι ἔχοντας πολλὰ νὰ φάει, καὶ τί στὸν ὥραϊο πού δὲν τῆς ἔχει φέρει τίποτε.

(Π. Π. ἄσχημος 3).

37) *Ἀυγή*

Ἡ αυγή θεὸν νὰ τὸ δείξ' ποιανοῦ υἰάννα θεὸν νὰ λείψ'.

Γιὰ τ' ἀμφισβητούμενα, πού πρόκειται νὰ τὰ λύσουν αὐτὰ τὰ πράγματα σὲ λίγο. Δηλ. σὲ λιγάκι θὰ φραγῆ ποιὸς θὰ ζημιωθῆ. Εἶναι ἡ φράση μιὰ ἀπόκριση σὲ ἀπειλές, ὅταν ὁ ἀπειλούμενος εἶναι βέβαιος πὼς δὲν θὰ πάθῃ τίποτε.

38) *Ἀφέντης*

Μὴ μπαίν'ς στάχοῦρ' μπροστὰ πὲ τὸν ἀφέτ'.

Γιὰ τοὺς προπετεῖς καὶ τοὺς αὐθάδεις, πού βιάζονται καὶ προλαβαίνουν τοὺς ἀνωτέρους τους στὴν ὁμιλία.

39) *Ἀφτί*

Καὶ τὰ ντουβάρια ἔχνα ἀφτιά.

Γιὰ τοὺς ἀπρόσεχτους πού μιλοῦν ὅπουδήποτε μὲ τὴν ἴδια ἀπροσεξία.
(Π. Π. αὐτὶ 23, 35, 18, 19).

Τοῦ τὸ σφύριξα στάφτι.

Τοῦ ὑπόδειξα κρυφὰ τί νὰ πῆ καὶ τί νὰ κάνει.

Πὲ τὸν' τάφτι μπαίν' πὲ τᾶλλο βγαίν'.

Γιὰ τὴν ἔλλειψη προσοχῆς καὶ σημασίας στὰ λεγόμενα τοῦ ἄλλου.

Μᾶφαγε τάφτιά μ'.

Γιὰ τοὺς ἐνοχλητικούς πού ἀδιάκοπα ἐνοχλοῦν τὸν ἄλλο καὶ ἐπιμένουν λέγοντας καὶ ξαναλέγοντας μιὰ τους ἀξίωση.

(Π. Π. αὐτὶ 28).

Ἄπ' τὸν' τάφτι μᾶπήκε καὶ πὲ τᾶλλο βγήκε

Γιὰ κεῖνον πού δὲν δίνει σημασία στὰ λόγια τοῦ ἄλλου, στίς συμβουλές τῶν ἀνωτέρων του ἢ τίς ὕβρεις τῶν ὀχτρῶν τους.

(Π. Π. αὐτὶ 3).

40) Ἄχερα

Λόγια σὰν ἄχερα.

Γιὰ κείνον ποὺ λέγει σκέψεις καὶ λόγους ἑλαφρούς. Τὰ ἑλαφρὰ λόγια μοιάζουν μὲ τᾶχερα, ποὺ ὁ ἄερας μὲ τὸ παραμικρὸ φύσημα τὰ παρασέρνει.

Πὲ κάτ' πὲ τᾶχερο περπατεῖ.

Γιὰ τοὺς ὑπόουλους ἀνθρώπους, ποὺ κρυφὰ καὶ μυστικά κάνουν τὴ δουλειά τους, δίχως νὰ τοὺς ἀντιληφθοῦν οἱ ἄλλοι.

41) Ἄχερο

Ὁ ἄλλος δὲ νῆρωει ἄχερα.

Τὰ ζῶα τῶν ἄχερα, μὰ ὁ ἀνθρώπος εἶναι καλύτερος ἀπὸ τὰ ζῶα καὶ πιὸ νοήμων. Ἐπομένως καταλαβαίνει καὶ δὲν μπορεῖς νὰ τὸν γελάσεις σὰν τὸ βῶδι, ποὺ τρώει ἄχερα.

(Π. Π. ἄχερα 1).

42) Ἀψηλὸς

Ὁ ἀψηλὸς ἔνε δοῦλος τῆ χαμαδοῦ.

Γι αὐτοὺς ἔχει ὁ λαὸς τὴν ἰδέα πὼς ἔχουν λίγο μυαλό.

B

43) Βασιλιάς

Ζῆ σὰ βασιλιάς.

Δείχνει τὸ ἔξοχο, τὸ τέλειο, τὸ πλούσιο. Γιὰ κείνους ποὺ καλοπερνοῦν.

(Π. Π. βασιλιάς 14).

44) Βασίλειο.

Αὐτὸ ἀξίζ' ἓνα βασίλειο!

Σχῆμα ὑπερβολῆς γιὰ νὰ φανῆ πόση μεγάλη ἀξία ἔχει κάτι τι.

(Π. Π. βασίλειο 1).

45) Βαστῶ

Βάστα Θανάσ'.

Φράση παροιμιώδης γιὰ τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴ δύναμη τῆς θελήσεως.

Κάποτε ἓνας πότης, ἄρρωστος ἀπὸ τὸ πιετό, ποὺ τοῦ τὸ ἀπαγόρευε ὁ γιατρός, σὰν ἔγινε καλὰ καὶ βγήκε νὰ περπατήσει, πέρασε κι ἀπὸ τὸ δρόμο ὅπου εἶταν τὸ καπηλειό, ποὺ συνήθιζε νὰ ροφᾶ. Μόλις ἀπὸ μακρὰ ἀγνάντεψε τὸ καπηλειό, ἄρχισε νὰ δίνει κουράγιο στὸν ἑαυτὸ του ἀπὸ τὸν φόβο μὴν πάει καὶ πιῆ λέγοντας:— Βάστα Θανάσ', βάστα Θανάσ'! Σὰν προσπέρασε πιά τὸ καπηλειό, ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τὴν ὑπομονὴ καὶ θέληση ποὺ ἔδειξε νὰ νικήσει τὸ πάθος του, εἶπε:— Μπράβο Θανάσ'!

Ἔλα τώρα νὰ σὲ κερᾶσω. Καὶ ξαναμπῆκε στὸ καπηλειὸ νὰ πιῆ πάλι κρασί.

Βάστα καρδιά μ' ἄταγιάνα.

Εἰρωνικὰ παρακέλευση γιὰ τὴν ὑπομονὴ πού χρειάζεται νὰ προφυλαχτῆ κανεὶς καὶ νὰ προστατευτῆ.

Νταγιάνατῶ. λ. τ. καρτερῶ, ὑπομένω.

(Π. Π. βαστῶ 13).

46) *Βασινιά*

Πάει γιὰ βάτσουνα.

Πάει στὰ χαμένα, πάει νὰ χάσει τὸν καιρὸ του. Γιατὶ τὰ βάτσουνα δὲν ἔχουν ἀξία.

47) *Βαφτίζω*

Βαφτίζω καὶ μυρώνω.

Γιὰ κείνους πού μὲ βία κάνουν κάτι ἄταχτα κι ἀπρόσεχτα.

Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τὸν παπᾶ πού κάνει τὴ βάφτιση μὲ τάξη, μὰ πού δὲ λογαριάζει οὔτε εὐθύνεται γιὰ τὴν τύχη τοῦ παιδιοῦ. (Ἄρα ζήσει καὶ μὴ ζήσει).

48) *Βγάζω*

Θὰ μὲ βγάλ' τὴν ψυχὴ μ'.

Θὰ μὲ δυσκολέψει, θὰ μὲ κουράσει. Γιὰ κείνους πού γίνονται πολὺ ἐνοχλητικοὶ καὶ κουραστικοὶ καὶ γι αὐτοὺς πού δὲν νοιώθουν ἀπὸ τὴ δουλειά τους.

(Π. Π. βγάζω 16).

Μένα ποῦ γιὰ μὲ βγάζ'ς ἄταρα;

Γιατὶ δὲ μοῦ δίνεις καμιά σημασία, γιατί μὲ ξεγράφεις; Ὅπως τ'ἀπόβαρο στὸ ζύγι.

Ἄταρα = ἀπόβαρο.

49) *Βελόνα*

Στὰ βελόνα κάθουμ'.

Ὅμοια λέγεται: κάθουμ' στάγκάθια. Εἶμαι στενοχωρημένος, ἀπὸ τὶς ὑποψίες πού ἔχω γιὰ κάτι.

(Π. Π. βελόνα 6).

Γυρεῦ' πὲ τὴ βελόνα πηγὰδ' ν'ἀνοίξ'.

Γιαυτοὺς πού μάταια ἀγωνίζονται νὰ πιτύχουν τίποτε δύσκολο μὲ πολὺ λίγα μέσα.

(Π. Π. βελόνα 3).

Μέσ' τ'ἀχερα βελόν' γυρεῦ'.

Γιὰ τὰ δυσκολοκατόρθωτα πράγματα.

Βάλ' τὴ βελόνα πρῶτα στὸ κορμί σ' κ' ὕστερα στὸν ἄλλον τὸ μαχαῖρ'.

Π. Παπαχριστοδούλου, Παροιμίες Σαράντα Ἐκκλησιῶν

Γιὰ κείνους ποὺ ἐπιχειροῦν νὰ βλάψουν τὸν ἄλλον ὅπως διόλου ἀσυλ-
λόγηστοι, γιὰ τὸ κακὸ ποὺ θὰ κάνουν.

50) **Βελόνι**

Κάθεται πὰ σιὰ βελόνια.

Ἔχει ἀνησυχίες ποὺ τις γεννοῦν αἱ ὑποψίες του γιὰ τις δουλιές του,
διάζεται. Γιὰ τοὺς ἀνυπόμονους καὶ στενόχωρους.

(Π. Π. βελόνι 67).

Πὲ τὸ βελόν' πηγὰδ' ἂ νοίξουμ' ;

Θέλετε νᾶγωνιστοῦμε ἄδικα; Μὲ τὰ μικρὰ καὶ ὀλίγα θὰ πιτύχουμε
τὸ σκοπὸ μας;

Βελόν' νᾶρωιχνες δὲν ἔπεφτε.

Γιὰ τὸ πολὺ πλῆθος· γιὰ τὴν πυκνὴ συνάθροιση κόσμου.

Πὲ τὸ σακκοῦλ' ἔρχεται καὶ πὲ τὸ βελόν' βγαίν'.

Τὸ κακὸ εὐκόλα ἔρχεται, μὰ δύσκολα φεύγει.

51) **Βερύκοκο**

Θὰ σὲ μάθω γὼ' τί θὰ πῆ βερύκοκο,

ἥπως καὶ

θὰ σὲ δείξω πόσ' ἀπίδια βάζ' ὁ σάκκος.

Φεβέρισμα.

(Π. Π. βερύκοκο 1).

52) **Βήχας**

Τὸν ἔκοιρα τὸ βήχα τ'.

Τοῦ πῆρα τὸ θάρρος γιὰ νὰ μὴ μοῦ γίνεται ἐνοχλητικός.

Ἀπορία φάλτου βήξ.

Γιὰ κείνους ποὺ δυσκολεύονται ν' ἀπαντήσουν. Δείχνει τὴν ἀμηχανία
καὶ τὴν ἄτεχνο προσπάθεια νὰ σκεπαστῇ ἡ ταραχὴ τους.

(Π. Π. βήχας 2).

53) **Βίδα**

Τὸν ἔστρωρε ἡ βίδα τ'.

Δὲ λειτουργεῖ καλὰ τὸ μυαλό του.

(Π. Π. βίδα 4).

54) **Βία**

Πὲ τῆ βία δουλειὰ δὲ γίνται.

Γιὰ κείνους ποὺ δυστροποῦν, καὶ μὲ τὸ στανιὸ κάνουν τὴ δουλειά τους.

55) **Βλέπω**

Σὰ δῶ τὰφτί μ'.

Δηλ. καμμιά φορὰ, γιὰτὶ ποτέσ δὲν εἶναι βολετὸ νὰ δῆ κανεὶς τὰφτί του.

(Π. Π. βλέπω 96).

Στραβὸς νὰ εἶσινὰ θὰ τῷβλεπες.

Γιὰ φανερά καὶ σαφῆ πράγματα, πού εἶναι προσιτά καὶ στὸν στραβὸ ἀκόμα.

(Π Π. βλέπω 76).

Ὅπως μὲ βλέπεις καὶ σὲ βλέπω.

Παροιμιώδης φρ. γιὰ νὰ βεβαιώσει αὐτὸς πὺν μιλά, πῶς μὲ τὰ ἴδια του μάτια κι ὀλοκάθαρα εἶδε κάτι, σωστό κι ἀληθινό.

(Π. Π. βλέπω 64).

Εἶδα καὶ παραεῖδα νὰ γλυτώσω.

Στις μεγάλες δυσκολίες καὶ τὴν ἀμηχανία πὺν βρῖσκεται κανεὶς καὶ ὑποχωρεῖ. Κάπου λένε: εἶδε καὶ παραεῖδε, ἔγινε παπᾶς.

Θὰ διῆς ἐσύ!

Ὅταν κανεὶς φοβερίζει.

Βλέποντας καὶ κάνοντας.

Ὅταν κανεὶς ἐνεργεῖ χωρὶς σχέδιο προετοιμασμένο μὰ ὠδηγημένος ἀπὸ τίς περιστάσεις.

(Π. Π. βλέπω 26).

Ἄμ βέβαια. Σὰ δὲ σὲ διῶ φρωμὶ δὲν τρώγω.

Εἰρωνικά λόγια γιὰ ἕναν πὺν ὀλότελα δὲν τὸν λογαριάζουν.

(Π. Π. βλέπω 14).

Σὰ δὲ διῆς πὲ τὰ μάτια σ' νὰ μὴν πιστεῦς.

Στὰ λεγόμενα τῶν ἄλλων νὰπιστῆς. Γιὰ τοὺς εὐπιστους.

(Π. Π. βλέπω 12).

56) *Βόϊδι*

Σὰν τὸ βῶδ' στέκεται.

Γιὰ τὸν ἀδιάφορο κι' ἀμίλητο.

57) *Βουῖζω*

Βόϊσαν τὰφτιά μ' πὲ σένα.

Γιὰ κάθε φλύαρο καὶ φωνακλά.

58) *Βούκα*

Πῆρε τὴ βούκα πὲ τὸ στόμα μ'.

Μ' ἀφήρεσε τὴ δουλειά μου.

Βουκιά στὸ στόμα μ' δὲν ἐβαλα.

Στὴ μεγάλη πίκρα, ὁπότε λείπει κάθε ὄρεξη γιὰ φαγητό.

59) *Βουνὸ*

Βουνὸ μὲ βουνὸ δὲ σμίγ'.

Γιὰ πράγματα πὺν μπορεῖ νὰ συμβοῦν κάποτε. Κάποτε θ' ἀνταμωθοῦμε.

(Π Π. βουνὸ 5).

60) Βούργαρος

“Όταν τῆ γουρουνιοῦ ἢ τρίχα γίν’ μετάξ’
τότες κι ὁ Βούργαρος θά μάθ’ τὴν τάξ’.

Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους πὺν δὲν βελτιώνονται στὴ συμπεριφορὰ τους. Τοὺς Βουλγάρους θεωροῦσαν οἱ Ἑλληνες ἀνέκαθεν ἀδιόρθωτους στὴ χωριατιά.

“Όσο στὸ γουροῦν’ ταιριάξ’ κουνδοῦν’.
τόσο στὸ Βούργαρο γραβάτα καὶ μπασιτοῦν’.

Γιὰ τοὺς ἀνεπίδεχτους νὰ καλυτερέψουν.

61) Βράζω

Βράζ’ πὲ τὸ ζουμί τ’.

Πάσχει στενοχωρεῖται οἰκονομικῶς.

(Π. Π. βράζω 4).

Ἐβόρασα πιά πὲ σένα.

Μὲ στενοχώρεςες πολὺ. Ὅταν γίνεται κανεὶς πολὺ ἐνοχλητικὸς καὶ πειραχτικὸς πὺν νὰ ὀργίζει τὸν ἄλλον.

Ἐ καθένας πὲ τὸ ζουμί τ’ βράζ’.

Τὸν καθένα τὸν βασανίζουν οἱ φροντίδες του.

(Π. Π. βράζω 8).

62) Βρακί

Τὰ βρακιά τ’ νὰ δέσ’ κόμ’ δὲ μπόρ’.

Γιὰ κείνους πὺν ὄντας ἀνίκανοι, ἐπιχειροῦν κάτι παραπάνω ἀπ’ ὅτι ἠμποροῦν.

Τᾶκανε μέσ’ τὰ βρακιά τ’.

Γιὰ τοὺς δειλοὺς πὺν ἐξ αἰτίας τῆς δειλίας τους τρομάζουν, καὶ γιὰ κείνους πὺν δὲν τολμοῦν ἀπὸ φόβο τίποτε.

(Π. Π. βρακί 32).

63) Βρεμένος

Ἐ βρεμένος πὲ τὴ βροχὴ δὲ φοβάται.

Γιὰ κείνους πὺν δὲν τρομάζουν στὶς δυσκολίες τῆς ζωῆς, ἐπειδὴ ἔχουν πάθει πολλά.

64) Βρέχω

Νὰ μὴ σιάξ’ καὶ νὰ μὴ βρέξ’.

Ἐ μεταφορὰ ἀπὸ τὴ φροντίδα μὴ βραχοῦν τὰ ροῦχα ἀπὸ βροχὴ.

Γιὰ τοὺς καχεκτικούς καὶ τοὺς πολὺ εὐαίσθητους ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ γιὰ κείνους πὺν ἔχουν δίατα αὐστηρὴ γιὰ τὴν ἀρρώστεια τους καὶ τοὺς μαθημένους μὲ κάθε ἄνεση.

(Π. Π. βρέχω 29).

Πέρα βρέχ'.

Δέν καταλαβαίνει. Γιὰ τοὺς ἀπρόσεχτους καὶ τοὺς ἀδιάφορους καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ προσποιοῦνται ἄγνοια, ὡσάν νὰ πρόκειται γιὰ πράματα ἀσήμαντα λ. χ. γι' ἄβροχὴ σὲ κάποιο τόπο μακρυνό.

(Π. Π. βρέχω 41—47).

Σὰ βρεμέν' κάτα.

Γιὰ τοὺς ταπεινοὺς καὶ ντροπιασμένους. *Κάτα* = ἡ γάτα.

(Π. Π. βρέχω 23).

“Ὁ,τι βρέξ' ἄς κατεβάσ'.

Γιὰ τοὺς ἀπελπισμένους ποὺ δέχονται τὸ μοιραῖο. Γιὰ τὴν ἀδιαφορία σὲ κείνα ποὺ θάκοιουθήσουν μιὰ δουλειά, ποὺ ἀποφασίστηκε νὰ γίνει δίχως ἄλλο.

(Π. Π. βρέχω 39).

Στὰ πέρ' ἀμπέλια βρέχ'.

Δὲ μ' ἐνδιαφέρει. Τὸ πρᾶμα γίνεται πολὺ μακρυνά ἀπὸ δῶ.

Πῆρε τὰ βρεμένα τ'.

Ἔφυγε ντροπιασμένος, ὕβρισμένος, ἐξευτελισμένος καὶ φοβισμένος. Λέγεται, «πῆρε τὰ κατουρμένα τ'».

65) *Βρίσκω*

Θὰ βρῆς καὶ σὺ τὸ μπαμπά σ'.

Καὶ σὺ κάποτε θὰ τιμωρηθῆς. Γιὰ τοὺς αὐθάδεις καὶ τοὺς σκληροὺς καὶ ἄδικους.

Βρῆκε τὸν ὄμοιο τ'.

Γιὰ κείνους ποὺ πέφτουν σὲ ἀναπάντεχα κακὰ, πηγαίνοντας νὰ κάνουν καὶ αὐτοὶ κακό.

(Π. Π. βρίσκω 14).

Κύλιξε ὁ τέντζερες καὶ βρῆκε τὸ καπάκ'.

Γιὰ τοὺς ὁμοίους χαρακτηῖρες. ...

Τέντζερες λ. τ. χύτρα χάλκινη, καπάκι τὸ σκέπασμα.

(Π. Π. βρίσκω 29).

Ἔρχ, ὦχ ὦχ βρῆκες λουλοῦδ' νὰ μυρισιτῆς...

Εἰρωνικά βρῆκες τὸ φίλο ποὺ σὲ ταίριαζε. Γιὰ κείνους ποὺ ζητοῦν νὰ κάνει ἄλλος μιὰ βαρειά δουλειά.

(Π. Π. βρίσκω 74).

Ἦῦρε τὸ μάστορά τ'.

Λένε καί:

Ἦῦρε τὸ μπαμπά τ' κιατιός.

Ἦῦρε τὸν νιαή τ'.

Βρῆκε τὸν ὁμοῖό του καὶ τὸν ἐκδικητή του. Γιὰ τὴ φιλία τῶν φαύ-

Π. Παπαχριστοδούλου, Παροιμίες Σαραντα Ἐκκλησιῶν

λων, πὸν κοιτάζουν νὰπατήσουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ πὸν εἶναι πῖο πανοῦργος καὶ πῖο δυνατός ὁ καθένας ἀπὸ τὸν ἄλλον.

(Π. Π. βρῖσκω 76).

Βροῖκα τὸ διάβολό μ' πὲ σένα.

Γιὰ κείνους πὸν πέφτουν ἀναπάντεχα σὲ δυσκολίες καὶ κακὲς γνωριμίες.
(Π. Π. βρῖσκω 83).

Μωρὲ σὺ καὶ σιῆ θάλασσα νὰ πᾶς, νερὸ δὲ θὰ βροῖς.

Γιὰ τοὺς ἀδέξιους, πὸν παντοῦ βρῖσκουν δυσκολίες, καὶ γυρίζουν μὲ χέρια ἀδειανὰ καὶ μάλιστα, ὅταν τοὺς στέλνουν νὰ φέρουν κάτι τι, πὸν εὐκολώτατα θὰ τὸ εὔρισκαν.

(Π. Π. βρῖσκω 98).

Πὲ τὸ Θεὸ νὰ τῶβρεις.

Λόγιμα κατάρας γιὰ ἕναν πὸν ἔκαμε τὸ ἄδικο.

(Π. Π. βρῖσκω 107).

Ἔτο' τὸ ηῆραμ' ἔτο' ἂ πᾶμ'.

Νὰ ζῆς κατὰ τὴν παλιά σου συνήθεια. Γιὰ τοὺς πολὺ συντηρητικοὺς πὸν σέβονται τὰ πάτρια καὶ τὰ βαστοῦν.

(Π. Π. βρῖσκω 114).

Στὸν οὐρανὸ σὲ γύρευα καὶ σιῆ γῆ σὲ βροῖκα.

Γιὰ ἕνα ἀπροσδόκητο καλὸ ἢ γιὰ μιὰ ἀμελέτητη συνάντησι.

(Π. Π. βρῖσκω 131).

Φέξ τογα νὰ βροῖ τὸν παρῶ τ'.

Γιὰ κείνους πὸν ἀργοῦν νὰντιληφθοῦν κάτι ἢ πὸν νομίζουν ἄλλ' ἄντ' ἄλλων.

66) *Βρωῶμα*

Βρωῶμα καὶ δυσοδιά!

Γιὰ τοὺς ἐξυχρεωμένους ἠθικῶς καὶ τοὺς βρωμεροὺς καὶ κακοὺς χαρακτήρες.

(Π. Π. βρωῶμα 1).

67) *Βρωμᾶ*

Πὲ δπον νὰ τὸν πιάσ'ς βρωμᾶ.

Γιὰ κείνους πὸν ἔχουν πολλὰς ψυχικὲς κακίες καὶ πληγές.

(Π. Π. βρωμᾶ 9).

68) *Βυζι*

Καλὸ βυζι βροῖκε καὶ βυζαίν'.

Γιὰ τοὺς ἐκμεταλλευτῆς, πὸν βρῖσκοντας μωροὺς καὶ ἀφελεῖς, τοὺς ἀπορροφοῦν τὰ ταμεῖα, ὅπως τὸ παιδὶ βυζαίνει τὸ γάλα τῆς μητέρας.

69) *Βῶκο*

Ἐφαγε τὸ βῶκο καὶ πέμνε ἢ οὐρᾶ τ'.

Γιὰ τοὺς ἀνυπόμονους, ποὺ κοπιᾶζουν πολὺ γιὰ μιὰ δουλειὰ καὶ στὸ τέλος τὴν παραιτοῦν.

Γ

70) Γάδαρος

Εἶπε ὁ γάδαρος τὸν πετεινὸ: κεφάλαι!

Ὅταν δυὸ ἀνόητοι καὶ ἐξ ἴσου κακόφημοι βρίζονται ἀναμεταξύ τους.

Γάδαρος φορεῖ σαμάρι περπατεῖ καὶ δὲν τὸ νοιῶν'.

Ἡ φράση λέγεται ὅταν κάποιος περπατεῖ καὶ φανερόνεται στὸ κοινὸ χωρὶς νὰ καταλάβει ὅτι κάτι περιττὸ ἔχει πάνω του. Τὰ παιδιά τὸ κάνουν παίζοντας. Κρεμοῦν σένα ἀπὸ τὰ παιδιά κάτι, ἓνα χαρτί, ἓνα πανί, ἓνα ἀπλὸ τιποτένιο πράγμα κῦστερα, ἀρχίζουν «ἐν χορῶ» χτυπώντας τὰ χέρια «καὶ ρυθμῶ» νὰ ἐπαναλαμβάνουν τὰ λόγια αὐτὰ ἕως ὅτου ἀντιληφθῇ τὸ πρᾶγμα ὁ ἐνδιαφερόμενος. Ἡ φράση λέγεται καὶ γιὰ κείνον ποὺ ἔχει πάνω του κάποια ἠθικὴ βλάβη καὶ ὁ ἴδιος δὲ δίνει προσοχὴ ἢ δὲ τὴν ἀντιλαμβάνεται.

71) Γαῖδουρινὸς

Γαῖδουρινὴ ὑπομονὴ ἔχ'.

Δηλ. αὐτὸν τὸν χαρακτηρίζει μεγάλη ὑπομονὴ καὶ ἀνέχεται προσβολὲς καὶ ὕβρεις.

Ἐφαγα γαῖδουρινά.

Ἐφαγα πάρα πολὺ.

72) Γάλα

Κόμ' γάλα μυρίζ' τὸ στόμα τ'.

Λέγεται γιὰ μικρὰ παιδιά ποὺ δὲ λογαριάζεται ἡ γνώμη τους ἢ ποὺ πρέπει οἱ πράξεις τους νὰ κριθοῦν μὲ ἐπιείκεια γιὰ τὴν ἡλικία τους.

(Π. Π. γάλα 2).

73) Γάμος

Πάστον στὸ γάμο σου νὰ σοῦ πῆ «καὶ τὴ χρόν'».

Γιὰ κείνους ποὺ ἀντὶ εὐχῆς δίνουν κατάρα ἀσυναίσθητα μὲ τὰ λόγια τους. Ἡ παροιμία λέγεται γιὰ τὰ ἄκαρπα καὶ ἀλόγιστα λόγια ποὺ μιλοῦν οἱ πολλοί. Ὅπως ὁ σχολαστικὸς εὐχήθηκε στὸ γάμο «εὐχομαι καὶ αἰεὶ ταῦτα ὑμᾶς ποιεῖν.»

(Π. Π. γάμος 27, 69).

Δὲν ἔχω ἐνδυμα γάμου.

Γι' αὐτοὺς ποὺ ντρέπονται νὰ παρουσιαστοῦν μπροστὰ σὲ ἄλλον εἴτε γιὰ τὸν ἔχουν δυσαρεστήσει ἢ γιὰ τὸν δὲν ἔχουν τὰ χρειαζόμενα συστατικά.

(Π. Π. γάμος 22)

74) Γαμπρὸς

Σὰ θέλ' ἢ νόη' καὶ ὁ γαμπρὸς τύγλα νᾶχ' ὁ πεθερὸς.

Ἡ ἄρνηση τῶν γονέων τίποτε δὲν κάνει, ὅταν ἀγαπιοῦνται δυὸ νέοι. Μεταφορικά ὅταν ἔχουν συμφέρο ἄμεσο, μάταια κοπιᾶζουν κείνοι πού ἀντιτάσσονται.

(Π. Π. γαμπρός 55).

75) *Γάτα*

Ἡ γάτα γιά τὸ ψάφ' πούλ'σε τὰμπέλ' της.

Ὁ λαίμαργος γιά τὴ ὕλικὴ ἀπόλαυση τὸ πᾶν κάνει.

Σὰ τὴν κατά πὲ τὸν ποτ'κό.

Γιά τίς σχέσεις ἀνθρώπων πού δὲν συμβιβάζονται ποτέ· μάλιστα στίς σχέσεις τῶν ἀντρογύνων, πού μαλώνουν.

(Π. Π. γάτα 47).

Ἦθελε κ' ἡ κατά ρεπάν'.

Γιά κείνους πού ζητοῦν πράγματα ὑπέρτερα ἀπὸ τὴ θέση τους ἢ ἀπρεπῆ γιά τὴν ἡλικία τους· ὅπως λ. χ. τὸ παιδί νὰ ζητᾶ πιοτά.

76) *Γδέρνω*

Αὐτὸς ἄ σε γδάφ' τὸ τομάφ' σου.

Προειδοποίηση γι αὐτοὺς πού δὲ βλέπουν τὸν κίνδυνο.

(Π. Π. γδέρνω 10).

Ἄ σε γδάφ' ζωντανό.

Φοβέρισμα γιά κείνους πού δανεῖζονται. Τὸ γδάρσιμο ζωντανοῦ εἶναι πολὺ ὀδυνηρό, ὅπως τοῦ μυθολογικοῦ Μαρσία.

(Π. Π. γδέρνω 9)

77) *Γέλιο*

Τὶ γέλι' ἀνάλατα ἐν αὐτά;

Γιά τὰ ἄτοπα καὶ ἄκαιρα γέλια.

(Π. Π. γέλιο 1).

Ἔσκασαμ' στὰ γέλια.

Γιά τὸ ἀκράτητο καὶ ὑπερβολικὸ γέλιο.

(Π. Π. γέλιο 10).

Γέλασα πιά πὲ τὴν καρδιά μ'.

Γιά τὸ γέλιο πού πήγασε ἀπὸ ἀφορμὴ ἱκανοποιητικιά καὶ πού εἶναι βγαλμένο μέσ' ἀπὸ τὴν καρδιά, ἀσυγνέφιαστο καὶ ἀσκίαστο.

(Π. Π. γέλιο 4).

Πέθαναμ' στὰ γέλια.

Γιά γέλια ἀκράτητα. Ὑπερβολὴ ὅπως κι ὁ Ὅμηρος λέγει «γέλω ἔκθανον.» Ὅδ. Σ. 100.

(Π. Π. γέλιο 9).

Τὰ γέλια ἃ μᾶς βγοῦνα ξυνά.

Τῆ χαρὰ συνήθως ἀκολουθεῖ ἡ λύπη. Λέγεται γιὰ εὐθυμία πολυθόρυβη, πού μπορεῖ νὰ γεννηθοῦν μαλώματα.

(Π. Π. γέλιο 18)

78) *Γελῶ*

Μὴ γελᾶς τὸ γείτονα σ' νὰ μὴ σὲ νᾶρτ' στὸ κεφάλ'. σου.

Ἡ τύχη εἶναι εὐμετάβολη κι ὅ,τι γελᾶς μπορεῖ νὰ τὸ πάθει. «Ὅσοι ἐγελάσαμε μᾶς ἦσαν στὸ κεφάλι μας.» λένε στὴν Πελοπ. (Ι. Βερέττας).

(Π. Π. γελῶ 55).

Γελᾷ πὲ τῆ κόσμου τις νουρὲς καὶ τῆ δικιά τ' δὲ γλέπ'.

Γιὰ κείνον πού διασύρει τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων παραβλέποντας τὰ δικά του.

(Π. Π. γελῶ 49).

Κ' οἱ σκοῦτες ᾤτον γελοῦν.

Δηλ. εἶναι περίχαρος καὶ ἡ ὄψη του γελᾷ ὡς καὶ οἱ ἄκρες τῶν ρούχων του.

79) *Γένεια*

Ὅποιος ἔχ' τὰ γένεια ἔχ' καὶ τὰ χτένια.

Κεῖνος πού ἔχει χιτῆμα φροντίζει καὶ τὸ δούλεμά του. Ὅποιος ἐπιχειρεῖ κάτι, εἶναι ὁ πιὸ ἀρμόδιος νὰ φροντίσει γιὰ ὅλες τις λεπτομέρειες.

(Π. Π. γένεια 21).

Ὁ Χριστὸς βλόγ' σε πρῶτα πρῶτα τὰ γένεια τ'

Ὁ καθένας πρῶτα γιὰ τὸν ἑαυτὸ του φροντίζει κῦστερα γιὰ τοὺς ἄλλους. Στὴν εὐλογία τὸ χέρι τοῦ παπᾶ ὑψώνεται κοντὰ στὰ γένεια του, πού τὸν δείχνει σὰν νὰ βλογαῖ πρῶτα τὸν ἑαυτὸ του.

(Π. Π. γένεια 27).

80) *Γειτονιά*

Ντρέπονμ' πὲ τῆ γειτονιά.

Γιὰ κείνον πού φοβάται τὴν κακολογιά τοῦ κόσμου καὶ δὲ θέλει νὰ κάνει τὸ κακό, ἂν καὶ ξαίρει πῶς δὲ θὰ τιμωρηθῆ.

(Π. Π. γειτονιά 10).

81) *Γερνῶ*

Πότε ἃ γεράσω νὰ παιτιοῦμ'.

Γιὰ τοὺς παινεσιάριδες. Οἱ γέροντες συνήθως διηγοῦνται ἐπαινετικά τὰ περασμένα τους.

82) *Γινάτι*

Τὸ γινάτ' βγάξ' μάτ'.

Τὸ πείσμα πάντοτε βλάπτει καὶ ὅσοι ἐπείσμωνσαν, πάντοτε κακόπαθαν.

(Π. Π. γινάτι 3).

83) Γούγια

Τὸ πανὶ πὲ τῆ γούγια τ' φαίνεται.

Ἡ ἀξία μιᾶς οικογένειας ἀπὸ τὰ παιδιά της φαίνεται. Ἀπὸ τὰ παιδιά σχηματίζει ὁ κόσμος ἰδέα γιὰ τὴ μάννα καὶ τὸν πατέρα.

84) Γουδι

Τὸ γουδι τὸ γουδοχέρ'.

Γιὰ κείνους ποῦ πάντα ἀντιμιλᾶνε καὶ λένε καὶ ξαναλένε τὰ ἴδια. (Π. Π. γουδι 5).

85) Γούννα

Ἔχω γιὰ τὴ γούννα σ' ῥάμματα.

Γιὰ τὶς ἀνοησίες σου καὶ τὸ κακό σου φέροσιμο ἔχω κ' ἐγὼ ἀνταπόδοση.

Τῆς γούννας ν̄του τὸ μανικ'.

Γιὰ τὰ πρόσωπα, ποῦ δὲν ἔχουμε μαζί τους κοινὰ συμφέροντα ἢ γνώμες, καὶ ποῦ δὲν ἐγκρίνουμε τὶς πράξεις τους, μὴ θέλοντας νὰ πάρωμε πάνω μας τὴν εὐθύνη.—Τί; τῆς γούννας μου τὸ μανικ' ἔν αὐτός; λένε.

86) Γουρούνι

Αὐτὸς κατεβάζ' γουρούνια.

Γιὰ κείνους ποῦ ροχαλίζουν. Τὸ ροχαλιτὸ μερικῶν μοιάζει μὲ τὸ γρίλισμα ἀγέλης ἀπὸ γουρούνια.

(Π. Π. γουρούνι 12).

Τῆ γουρουνοῦ τῆ μύτ' κι ἂν τὴν κόψ'ς, πάλ' κείνο ἂ σκαλίσ'.

Ὅπως δὲ μπορεῖς νὰλλάξεις τὰ φυσικὰ τοῦ γουρουνοῦ, ὅσο κι ἂν κοπιᾶσεις καὶ ἂν τοῦ κόψεις ἀκόμα καὶ τὴ μύτη, ἔτσι καὶ τοῦ χυδαίου ἀνθρώπου εἶναι ἀδύνατο νὰλλάξεις τὶς συνήθειες μὲ τὴ διδασκαλία. Μεταφορ. γουρούνι εἶναι ὁ βρωμερὸς ἄνθρωπος.

(Π. Π. γουρούνι 17).

87) Γράφω

Τὸ γραμμένο ἄγραφο δὲ γίεται.

Τὸ πεπρωμένο του κανένας νὰ τὰποφύγει εἶναι ἀδύνατο.

(Π. Π. γράφω 14).

88) Γυρεύω

Στὸ χωριὸ δὲν τὸν θέλ'να κείνος τὴ παπᾶ τὸ σπὶτ' γυρεύ'.

Γιὰ κείνους ποῦ ἐπιθυμοῦν ἀνώτερα ἀπὸ τὶς δυνάμεις τους. Γιὰ τοὺς αὐθάδεις καὶ ἄγραφους ἀνθρώπους.

Ὁ κόσμος ἔνε τοάφκος, πὲ κάτ' πὲ τὸ βῶκο μονσκάρ' γυρεύνα.

Γιὰ κείνους ποῦ ζητοῦν κάτι τι ἐκεῖ ὅπου δὲν ταιριάζει, κι ἀφίνουν νὰ δοῦν ἐκεῖ ὅπου εἶναι ὀλοφάνερα.

Τοάφ = ἄστειτος λ. τ.

Πὲ τὸ κερὶ σὲ γυρεύω.

Σὲ καταζητῶ ψάχνοντας ἔδω καὶ κεῖ, ὅπως τὴ νύχτα μὲ τὸ κερί.
(Π. Π. γυρεύω 31).

Ντρέχα γύρευε.

Στοὺς ἀπαιτητικούς, πὸν ζητοῦν πράγματα ἐξαιρετικά.
(Π. Π. γυρεύω 43).

89) Γυρίζω

Σὰν πήγαινες σὺ, γὼ γύρ'ζα.

Γιὰ κείνους πὸν καυχῶνται, πὼς ὅλα τὰ ξαίρουν.

Δ

90) Δάσκαλος

Μὲ ὄ,τι δάσκαλο καθήσ'ς τέτοια γράμματα θὰ μάθ'ς.

Τὸ παράδειγμα ἔχει μεγάλη δύναμη καὶ ροπή στὰ ἦθη τῶν παιδιῶν.
Οἱ δασκάλοι μεταδίνουν τὰ ἐλαττώματά τους, ὅπως οἱ γονεῖς στὰ παι-
διά τους καὶ οἱ ἀφέντες στοὺς δούλους.
(Π. Π. δάσκαλος 4).

89) Δάχτυλο

Δαχτύλ' πὲ δαχτύλ' δὲ μοιάζ'.

Οἱ ἄνθρωποι ὅλοι δὲν εἶναι ὅμοιοι στὸ ἦθος καὶ τὴν ἀξία. Ἡ πα-
ροιμία λέγεται συνήθως γιὰ τὰδέξια, πὸν δὲ μοιάζουν στὸ χαραχτῆρα.
(Π. Π. δάχτυλο 17).

91) Δείχνω

"Ελα, μπαμπᾶ, νὰ σὲ δείξω τῆς μάννας μου.

Γιὰ τοὺς ἐπιδειχτικούς ἐκείνους, πὸν νομίζουν πὼς φέρνουν τίποτε
καινούργιο, επιχειρώντας νὰ διδάξουν στοὺς πιδ ἔμπειρούς τους πολὺ
γνωστὰ πράγματα.
(Π. Π. δείχνω 19).

92) Δέρνω

Δὲ μπορ' νὰ δείρ' τὸ γαδοῦρ' δέρνει τὸ σαμάρ'.

Γιὰ κείνους πὸν ἐκδικιοῦνται ὄχι αὐτοὺς πὸν φταῖνε, μὰ αὐτοὺς
πὸν δὲν ἔχουν δύναμη.
(Π. Π. δέρνω 10.-11).

93) Διαβάζω

Γὼ τὸν διαβάζω, κείνος πέρα βρέχ'.

Γι' αὐτοὺς πὸν, ἐνῶ ἄλλοι τοὺς συμβουλευόν, αὐτοὶ οὔτε προσέχουν,
οὔτε δίνουν σημασία στὶς συμβουλές.
Διαβάζω = διδάσκω, συμβουλεύω.

94) Διάβολος

Ἐὖς ὁ διάβολος τὸν κουῆτᾶ.

Γιὰ δουλειά, πὺν εἴμαστε βέβαιοι πὼς θὰ φέρει ζημία.
(Π. Π. διάβολος 7).

Τὸν ἔχνα σὶη διαβόλ' τὸ κατάσιχο.

Γιὰ κείνον πὺν ὁ κόσμος ἔχει τὴν πιὸ κακιὰ γνώμη.

95) Δίκιο

Θὰ νᾶριτω πὲ τὸ δίκιο σ' γώ.

Θὰ σ' ἐκδικηθῶ μιὰ μέρα.

96) Δικός.

Κάθε προᾶμα δικό σ' κοντά σ' νὰ τῶχ'ς.

Μὴ ἀφίνεις τὰ δικὰ σου ἔρμαιοι στοὺς ἀρπαχτικούς ἀνθρώπους.
(Π. Π. δικός 8).

97) Δίνω

Τοῦ δῶκαν πρόσωπο, γυρεῦ' καὶ ἀστάρ'.

Γιὰ κείνους πὺν ἀποθρασύνονται ἀπὸ τὴν ὑπομονὴ καὶ συγκατάβαση
τῶν ἄλλων καὶ πέφτουν σὲ χειρότερες ἀπαιτήσεις.

'Αστάρ' λ. τ. ἔσωπᾶνι, ἢ φόδρα πρόσωπο, θάρρος.

(Π. Π. δίνω 54).

Δῶκαν δὰ καὶ πῆραν.

Φλυᾶρησαν, κακολόγησαν.

(Π. Π. δίνω 60).

Δὲ δίν' τὸ διάβολο θυμιάμα.

Γιὰ τοὺς φιλαργύρους, πὺν δὲ δίνουν τὴν πιὸ παραμικρὴ βοήθεια.
(Π. Π. δίνω 12).

Στὸν πεθαμένο θυμιάμα δὲ δίν'.

Γιὰ τὸν φιλάργυρο, πὺν λογαριάζει καὶ τὸ πιὸ ἀσήμαντο ἔξοδο σῆναν
πεθαμένο, τὸ νᾶγοράσει θυμιάμα.

(Π. Π. δίνω 12).

Τὸν δῶκαν τὰ παπούτσια σὶδὸ χέρ'.

Τὸν ἀπόδιωξαν, τὸν ἀπόλυκαν ἀπὸ τὴ δουλειά. Γιὰ τὸν ἔξυτελιστικὸ
τρόπο πὺν διώχνουν ἀπὸ τὴ δουλειὰ κάποιον ὑπάλληλο ἢ ἔργατη.

98) Διώχνω

Ἦσαν τᾶχρια νὰ διώξῃνα τὰ ἡμερα.

Γιὰ κείνους πὺν ἀνακατεύονται σὲ ξένες ὑποθέσεις καὶ ὑπονομεύουν
ἄλλους.

(Π. Π. διώχνω 2).

99) Δόντι

Δὲν ἔνε γιὰ τὰ δόντια σ'.

Μὴν ἐπιχειρῆς νὰ κερδίσεις αὐτὸ πού εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τίς δυνάμεις σου.

(Π. Π. δόντι 4).

100) Δουλειά

Νοῦν' σε, νοῦν' σε κ' ἔισ' πιάσ' δουλειά.

Μὴ βιάζεσαι ἂν πρόκειται νὰ πιάσεις δουλειά. Σκέψου πιὸ μπροστά.

Νουνίζω = συλλογίζομαι, ἔχω στὸ νοῦ.

Κάν' το δουλειά σὲ λέγω. Τάκοῦς;

Δηλ. φρόντισε γιαυτὸ πού σου μιῶ καὶ μὴ ἀμελήσεις.

(Π. Π. δουλειά)

Δουλειές με φουῖντες.

Δηλ. ἓνα ἔργο, ἐργόχειρο μὲ κρόσσια. Μεταφορικὰ μιὰ δουλειά πολύπλοκη πού θέλει πολὺν κόπο. Ἔργο ἐπιζήμιο καὶ δίχως μυαλὸ ἀρχινισμένο.

(Π. Π. δουλειά 19.)

101) Δράκος

Σὺ παιδί μ', δὲν ἄσες Δράκου φωνή.

Γιὰ τοὺς ἄπειρους πού νομίζουν πὼς τὰ ξαίρουν ὅλα, ἐνῶ δὲν ἔχουν ἀκόμα πείρα ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς ζωῆς.

(Π. Π. δράκος 1)

102) Δυὸ

Μιά, δυό, τρεῖς καὶ τὴν κακὴ σ'.

Γιὰ κείνους, πού ἐξαντλοῦν τὴν ὑπομονὴ τοῦ ἄλλου καὶ τὸν ἐκνευρίζουν.

Δυὸ καρπούζια πὲ κάτ' πέρα κολτοῦκ' δὲ χωροῦνα.

Δυὸ δουλιές μαζὺ δύσκολα κανεῖς τίς βγάζει πέρα.

Κολτοῦκ' = ἡ μασχάλη λ. τ.

(Π. Π. δυὸ 19.)

Θὰ σὲ βάλω γὰν τὰ δυὸ πόδια σ' ἓνα παπούτσι, μόν' νὰ διοῦμ' πότε.

Θὰ σὲ παλαίψω, θὰ σὲ ὑποτάξω, θὰ σ' ἀναγκάσω.

(Π. Π. δυὸ 65.)

Δυὸ τζαμπάζδες πὰ σ' ἓνα σκοινὶ δὲ χορεύνα.

Δυὸ ἔχοντας τὴν ἴδια δουλειά δὲ συμφωνοῦν ποτέ, ἀλλὰ μαλώνουν ποῖος νὰ βγῆ ἀνώτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον.

Τζαμπάζ λ. τ. αὐτὸς πού περπατᾷ στὸ σκοινί.

(Π. Π. δυὸ 31.)

Ε

103) Ἐξάψαλμος

Τὸν ἔφαλα τὸν ἐξάψαλμό τ'.

Τὸν ὠνείδισα καὶ τὸν μάλωσα ἀρκετὰ καλὰ καὶ μὲ λόγια πολλὰ.

(Π. Π. ἄψακος 3).

104) Ἐχω

Χίτς πιά δὲν ἔχ'ς πὲ κείνο πὸν χρειάζεται.

Εἶσαι ὀλόττελα ἄμυαλος καὶ ἀνόητος. Κεῖνο πὸν χρειάζεται εἶναι τὸ μυαλό, ὃ νοῦς πὸν ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο.

Z

105) Ζουνάρι

Πέλ'κε τὸ ζουνάρ' ἄτου γιὰ καυγά.

Γιὰ τὸν ἄνθρωπο πὸν ἀγαπᾶ νὰ μαλώνει καὶ δίνει ἐπίτηδες ἀφορμή. Κάποιος πὸν δὲν εὑρισκε ἀφορμή, ἄφινε τὸ ζουνάρι του νὰ πατοῦν, γιὰ νὰ μαλώνει.

H

106) Ἡμέρα

Ἡ καλὴ μέρα πὲ τὸ πουργὸ φαίνεται.

Τὰ προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα μιᾶς δουλειᾶς φαίνονται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς, ὅπως καὶ τοῦ παιδιοῦ ἢ προκοπὴ φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς σπουδῆς του.

107) Ἡσκιος

Ἄμ' σὺ κόμ' πὲ κάτ' τὴ μπάμπιά σ' τὴν ἀσκιά πορπατεῖς.

Γιὰ τοὺς ἄπειρους καὶ ἀνίδεους νέους, πὸν ζητοῦν νὰ ἔχουν πρωτοβουλία.

Θ

108) Θάνατος

Ἄθ θάνατος καρὰρ δὲν ἔχ'.

Ἄθ θάνατος πότε ἔρχεται καὶ πῶς, εἶναι ἀθέβαιο.

Καρὰρ τὸ μέτρο λ. τ.

109) Θεὸς

Τὸ Θεὸ πὲ τὸ νοῦ τὸν βρῆκαν.

Ἡ κάθε δουλειὰ θέλει σκέψη. Τίποτε δὲ γίνεται δίχως σκέψη. Ἡ πολλὴ σκέψη βρῆκε καὶ τὸ Θεό.

110) Θυγατέρα

Τὸ κουσούρ' δὰ τ'ῶχ' καὶ τὴ παπᾶ ἢ θυγατέρα.

Γιὰ σφάλματα ἀσήμαντα πὸν μπορεῖ νὰ τᾶχει καὶ ὁ πιὸ ξεχωριστὸς ἄνθρωπος. Ἡ θυγατέρα τοῦ παπᾶ στὰ χωριά ἔχει πάντα κάποια ξεχωριστὴ θέση ἀνάμεσα στὰ κορίτσια.

Κουσούρ' λ. τ. σφάλμα, ἐλάττωμα.

111) Θύρα

Ἄπου θύρα, τεμπέσιρα.

Γιὰ τοὺς φλύαρους, μᾶλλον τὶς γυναῖκες, ποὺ ἀπὸ θύρα σὲ θύρα πηγαινόντας κουβεντιάζουν.

Τεμπεσίρ = κιμωλία.

Κ

112) *Καίω*

Νὰ σὲ κάρω Γιάνν', νὰ σὲ λείρω μύξα.

Γιὰ κείνους ποὺ εἶναι ἔτοιμοι, ἀφοῦ βλάψουν ἕναν, ὕστερα νὰ τὸν βοηθήσουν. Δηλ. νὰ σὲ βλάψω κ' ὕστερα νὰ σ' ἀνακουφίσω.

Οἷτε ἢ σούγλα νὰ καῖ οὔτε τὸ κεμπιάτ'.

Γιὰ τοὺς πλεονέκτες, ποὺ ὅλα τὰ θέλουν δικά τους. Καὶ τὴν πῆττα σωστή καὶ τὸ σκύλο χορτάτο, ὅπως λέγει ἄλλιῶς ὁ λαός.

Σούγλα = σοῦβλα.

Κάηκε ἢ τσέργα μ'.

Γιὰ κείνον ποὺ ζημιώνεται πολὺ εἴτε στὰ χαρτιά, εἴτε στὰ τυχερὰ παιγνίδια, εἴτε σὲνα ἐμπόριο τῆς στιγμῆς.

Τσέργα, ἢ τέντα τάμαξιού.

Ὅποιος καγῆ στὴ σούπα φουῶ καὶ τὸ γαγοῦρ'.

Γιὰ κείνους ποὺ ἀπὸ φόβο γιὰ προηγούμενες ζημιές καὶ καθήματα, συζητοῦν τιποτένια πράγματα.

113) *Καλογιάν'ς*

Ἄντις νὰ πῆς τὸν Κακογιάνν' πὲς τὸν Καλογιάνν'.

Καλύτερα λέγε ἔπαινους καὶ τὸν καλὸ λόγο. Τὸ καλὸ παρὰ τὸ κακὸ. Μὲ τὸν καλὸ λόγο ἀποφεύγεις κάθε ζημιὰ, μὲ τὸν κακὸ πιάνεσαι μὲ τοὺς ἄλλους καὶ ζημιώνεσαι.

114) *Κάμνω*

Ἄντιο θὰ κάν'ς τὸ δαχτύλ' σου θὰ μείν'.

Γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ πάντα κάτι θὰ σὲ πάρει, ὅταν σὲ πλησιάσει. Γίνεται τόσο φορτικὸς κανεὶς καὶ ἄρπαγας, ποὺ μπορεῖ νὰ κολλήσει καὶ τὸ δαχτύλι σου στὸ χέρι του, πάνω στὸ ἄντιο.

(Π. Π. δίνω 36)

115) *Καμτσουρίζω*

Κεῖνος ποὺ δὲ θέλ' νὰ καμτσουρίσῃ τὴ γυναῖκα τ' δὲν πηγαίν' στὴ χαρὰ.

Μὴ δίνεις ἀφορμὴ σὰ δὲ θέλεις νὰ σὲ πειράξουν. Στὴ χαρὰ (γάμο). ὅπου πηγαίνει κόσμος πολὺς μπορεῖ τὴ γυναῖκα σου νὰ τὴν κοιτάξουν μὲ μάτι πρόστυχο καὶ νὰ τῆς κάμουν καὶ νόημα ἐρωτικό.

Καμτσουρίζω = κλείνω τὸ μάτι μου μὲ γληγοράδα σὲ μιὰ γυναῖκα.

116) *Κανόνας*

Τὴν κανόνα τ' κάν'.

Δίκαια καὶ κανονικὰ τιμωριέται. Κανόνας εἶναι ἡ δικαία καὶ κανονικὰ τιμωρία, ποὺ ὁρίζουν οἱ ἔξομολογητὲς στοὺς φταῖστες.

117) *Καντάρι*

Μεῖς τὸ καντάρῳ σὴ μέσ' τῷχουμ'.

Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ εἶναι σύμφωνοι καὶ συνεννοημένοι στὴ δουλειά.

Καντάρῳ = ἡ μεγάλη ζυγαριὰ λ. τ. (καντάρ).

118) *Κάνω*

Κάνε με σοφὸ νὰ σὲ κάνω πλούσιο.

Γιὰ κείνους ποὺ ἐκ τῶν ὑστέρων διδάσκουν τί ἔπρεπε νὰ γίνεи σὲ μιὰ στιγμή ἢ μιὰ ἐργασία, ποὺ ἀπέτυχε.

119) *Καπνός*

Πὲ κάθε ἄφτριγια πένα λογιῶ καπνὸς βγαίν'.

Κάθε σπιτί, κάθε οἰκογένεια ἔχει τὰ βάσανά της. Ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει τίς σκοτοῦρες του.

Ἡ μέλ'σα δὲ φεύγει πὲ τὸ μέλ', φεύγει πὲ τὸν καπνὸ.

Κανεῖς δὲν ἀφίνει τὰ κέρδη, ὁ καθένας ὅμως ἀποφεύγει τίς ζημιές καὶ τοὺς κινδύνους.

120) *Κατουρεῖ*

Σὺν δὲ ξαίρ'ς πὲ ποὺ κατουρεῖ ἡ ὄρνιθα.

Γιὰ τὸν ἄπειρο καὶ ἀνίδεο ποὺ δὲ ξαίρει καὶ τὰ πῖο ἀπλᾶ καὶ στοιχειώδη πράγματα τῆς ζωῆς. Ἡ ὄρνιθα δὲν κατουρεῖ βέβαια, μὰ ὁ ἄπειρος, ποὺ τὸ νομίζει, ἐνδεχόμενο νὰ μὴ ξαίρει ἀπὸ ποῦ κάνει τὴ δουλειὰ αὐτή.

Αὐτὸς κατουρ'σε ἀπ'τίκρου στὸν ἥλιο.

Γιὰ τοὺς αὐθάδεις, ποὺ ἀντιμιλοῦν καὶ προσβάλλουν τοὺς μεγαλύτερους καὶ καλύτεροὺς τους.

Μὴ δείχνεις τὸ μέρος ποὺ κατουρεῖς, μὴν πάει ὁ ἄλλος καὶ χέσ'.

Γιὰ τοὺς ἀνοήτους ἀνθρώπους, ποὺ ἀφηγοῦνται τίς ἀσχημιές τους στοὺς ἄλλους, ὡσὰν νὰ τοὺς προσκαλοῦν νὰ κάμουν κι αὐτοὶ τὸ ἴδιο. Αὐτοὶ θὰ κάμουν τὸ χειρότερο. Ὅποιος λέγει τὸ μυστικό του καὶ καυχίεται γιὰ μιὰ βρωμοδουλιὰ, θὰ προκαλέσει ἀσφαλῶς τὴ μίμηση τῶν ἄλλων χειρότερη.

121) *Κατσιβελος*

Ἡ κασιβέλλα τὸ κασιβελλόπλο νῆης

κ' ἡ κάργα τὸ καργόπλο νῆης ἀρέζ'.

Γιὰ κείνους ποὺ ἐπαινοῦν, ζαλισμένοι ἀπὸ τὴν ἀγάπη τους καὶ τυφλωμένοι, τὰ παιδιὰ τους ἢ τῶν παιδιῶν τους τὰ χαρίσματα.

Κασιβέλλα = ἡ τσιγγάνα. *Κάργα* = ὁ κόρακας ὁ μαῦρος.

122) **Κατοίκα**

Ἡ κατοίκα σὰ θέλ' ξύλο πὰ στήν κοκολέκα τῆ τσομπάν' κινίθεται.

Αὐτοὶ πάγαποῦν τὰ μαλώματα καὶ τὰ δαρσίματα, δίνουν ἀφορμὴ μόνοι τους, ἐνοχλώντας τοὺς ἄλλους ἐξεπίτηδες, ὅπως ἡ κατοίκα γιὰ νὰ ξυστῆ πηγαίνει στήν ἀγκλίτσα τοῦ τσομπάνη.

Κοκολέκα=ἀγκλίτσα.

123) **Κασίδης**

Γελαῶ δὲ κέλ' εἰς τὸν κασιδιάρ'.

Γιὰ κείνους πού χωρὶς νὰ ἔχουν πολὺ ὑπόληψη, ἐπικρίνουν τὴν ὑπόληψη τῶν ἄλλων.

124) **Κέλης**

— Τὶ σὲ λείπ' κέλ';

— Μαργαριταρένια σκούφια!

Γιὰ κείνους, πού, ἐνῶ πάσχουν στὴ ζωὴ τους, ζητοῦν τὰ δύνατα. Αὐτοὶ εἶναι πάντοτε μακριὰ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, ὅπως ὁ κασίδης πού φανταζότανε πὼς τίποτε ἄλλο δὲν τοῦλειτε νὰ ζητήσῃ ἐξὸν ἀπὸ τὴ μαργαριταρένια σκούφια.

125) **Κεφάλι**

Ἔχω μπουμπούνα στὸ κεφάλ' μου.

Εἶμαι γεμᾶτος ἀπὸ μεγάλες φροντίδες.

Μπουμπούνα=λέξις φκιστῆ (μπου-μπου-μπου) ἀπὸ τὸν ἦχο τῆς φλόγας. Σημαίνει τὴ φλόγα καὶ μεταφ. τὴ μεγάλη φροντίδα πού κατακαίει τὸν ἄνθρωπο.

Κεφάλ' δίχως φροντίδες στὸ μ̄ποστάν φυτρών'.

Γιὰ κείνους πού καυχιῶνται πὼς δὲν ἔχουν φροντίδες, πὼς τίποτε δὲν τοὺς μέλει ἀπὸ τὰ δύσκολα τῆς ζωῆς. Τέτοια κεφάλια ἀδιάφορα φυτρώνουν στὰ μ̄ποστάνια· εἶναι τὰ καρπούζια καὶ τὰ πεπόνια.

Μ̄ποστάν' = τὸ χωράφι πού σπέρνουν καρπούζια καὶ πεπόνια.

126) **Κλαίω**

Σὰ δὲν κλάψ' τὸ παιδί, βυζὶ ἢ μάννα δὲν τὸ δίν'.

Ἄμα δὲν παραπονεθῆ κανένας καὶ δὲν κλάψῃ, κανεὶς δὲ γυρίζει νὰ τὸν συμπαθήσῃ, νὰ τὸν συμπονέσῃ.

Κλαῖν' οἱ χῆρες, κλαῖν' κι' οἱ παντρεμένες.

Γιὰ κείνους πού ἄδικα παραπονοῦνται γιὰ τὴν τύχη τους.

(Π. Π. κλαίω 34).

Τραβάτε μ' κι ἄς κλαίγω.

Γιὰ κείνους πού διστάζουν ἐπίτηδες καὶ μὲ σκοπό.

Π. Παπαχριστοδούλου, Παροιμίες Σαράντα Ἐκκλησιῶν

—Τραβάτε με κι ἄς κλαίου. Ἄδρ]λη.

Κλαῖνε τὰ ρούχα γιὰ κορμί και τὸ κορμί γιὰ ρούχα.

Γιὰ πράγματα ἀσυμβίβαστα και ἀταίριαστα.

Κλαίει ἡ μόνα τὸ παιδί και τὸ παιδί τῆ μάνα.

Σὲ συμφορὲς πολὺ μεγάλες

Κλαίει ὁ διάβολος τὰ παιδιά τ'.

Γιὰ κείνον πού δὲ ξαίρει νὰ τραγουδεῖ και σέρνει τὴ φωνή του σάν νὰ κλαίει.

127) **Κλάνω**

Ὁ ἄρρωστος πό ντες κλάν', τῆ γιαιτροῦ ἡ τσέπ' χάν'.

Ἔτσι δικαιολογεῖται ἕνας πού κάνει αὐτὴ τὴ δουλειὰ μπροστὰ στοὺς ἄλλους. Ὁ ἄρρωστος ὅταν κάνει ἔτσι, τότε χαίρονται στὸ σπίτι ὄλοι.

(Π. Π. κλάνω 11).

128) **Κόβω**

Και οἱ Τοῦρκοι τὸ κόφω, μὰ ὄχ' πέ τὸ ντίπ.

Γιὰ κείνους πού υπερβάλλουν τὰ πράγματα και φτιάνουν στὸ πιὸ ἄκρο σημεῖο. Οἱ Τοῦρκοι κάνουν περιτομὴ, μὰ δὲν κόβουν και τὸ πέος τους.

Ντίπ λ. τ. ὄλωσ διόλου.

Σὺ κούντρα νὰ τὰ κόβ'ς.

Γιὰ τοὺς φλύαρους και τοὺς μικροὺς τὴν ἡλικία, πού ἀντιμιλοῦν πολλὰ. Νὰ μιλᾷς ὀλίγα.

Κοῦντρας=κοντός, λίγος.

(Π. Π. ἀκούω 61).

129) **Κοιλία**

Ἡ κοιλιά μὲ τὴν κοιλιά τὸ μακρὺ κάν' τῆ δουλειά.

Φράση ἄσεμνη πού δηλώνει κάποια ἀσχημιὰ ὀλοφάνερη.

130) **Κόμα (ἀκόμα)**

Κόμα δὲν κάθ'σε στὸ γαδοῦρ' κοννᾶ τὰ ποδάρια τ'.

Γιὰ τὸν ἀνυπόμονο σὲ κάθε δουλειά, πού φαντάζεται ἀπὸ προτιήτερα ἐπιτυχίες και κέρδη στὶς δουλειές του πού δὲν τὶς ἄρχησε ἀκόμα.

131) **Κοπριγιά** βλ. κουπριγιά.

132) **Κόσμος**

Ὅπως ὁ κόσμος κι ὁ Κοσμάς.

Γιὰ κείνον πού συμμορφώνεται εὐκόλα μὲ τὶς περιστάσεις.

133) **Κοστίζω**

Κόστι σε ὁ κοῦκος ἀηδὸν'.

Ἐπερβολικά ἔξοδα γιά πράγματα ἀσήμαντα.

(Π Π. κοστίζω 1).

134) **Κουβάρια**

Ἔγιναν μαλλιὰ κουβάρια.

Ἐμάλωσαν καὶ φιλονίκησαν καὶ πιάστηκαν στὰ χέρια, μπερδεύτηκαν μὲ τὰ μαλώματα.

135) **Κουπριγιά**

Ἡ κάργα κάθεται πὰ σὴν κουπριγιά.

Ὁ καθένας συχνάζει ἐκεῖ ὅπου τοῦ ταιριάζει καὶ τὸν τραβᾷ ἡ κλίση του.

136) **Κρεμῶ**

Κρέμασαν τὸν Παπαθανάσ'.

Γιὰ κείνους ποὺ τοὺς λύνεται τὸ ζουνάρι καὶ κρέμεται στὸ δρόμο, δίχως νὰ τὸ παίρνει εἶδηση. Ἀκούοντας τὴ φράση αὐτὴ παίρνει εἶδηση.

Τὸν κρέμασαν γῆραζοτενεκέδες.

Τὸν πόμπεψαν, τὸν ἐξευτέλισαν. Σὲ ἀνήθικα συμβάντα καὶ διαπομπεύσεις χτυποῦν τενεκέδες γιὰ νὰ θορυβοῦν στοὺς μαχαλάδες. Ἔτσι κρεμοῦν τενεκέδες καὶ στὶς οὐρὲς τῶν σκύλων.

Τὸν κρέμασαν τὰ χουλιάργια.

Δὲν τὸν περίμεναν στὸ τραπέζι. Σαυτὸν ποὺ ἀργεῖ νᾶρτε: στὸ τραπέζι λένε: «σὲ κρέμασα μ' τὰ χουλιάργια».

137) **Κυνηγῶ.**

Κεῖνος ποὺ κυνηγᾷ πολλοὶ λαγοὶ χάν' καὶ τὸν ἕναν να.

Γι' αὐτοὺς ποὺ κυνηγοῦν πολλὲς δουλιὲς καὶ σὲ καμμιά δὲν προκόβουν.

138) **Κυριακὴ.**

Κυριακῆς λάφιμο, βδομάδας κλάφιμο.

Ὁ κόσμος πιστεύει πὼς ἡ λαμπρὴ Κυριακὴ θᾶχει σκοτεινὴ βδομάδα. Κιάνάποδα.

139) **Κῶλος.**

Κῶλος καὶ βρακί.

Ἡ μεγάλη καὶ στενὴ φιλία.

Δὲ σὲ βαστάει ὁ κῶλος σου.

Δὲν τολμᾷς. Λέγεται στοὺς ἄτολμους καὶ δειλοὺς.

Λένε ἀκόμα καὶ «χέσκε στὰ βρακιά τ', ἢ τᾶκανε πᾶν' ντου», ὅταν θέλουν νὰ δείξουν τοῦ δειλοῦ τὸ φόβο.

Πὲ τὸν κῶλο μάτια ἐχ'.

Γιὰ τοὺς πολὺ ἔξυπνους καὶ ἱκανούς.

Λ

140) Λέγω

Σὰ σὲ λὲν Νικόλα, νὰ καταλαβαίν'ς κι ὅλα.

Γιὰ κείνους ποὺ δὲν ἔχουν ἀντίληψη, μῶλο ποὺ εἶναι ἄνθρωποι μὲ νοῦ καὶ μυαλό.

Νὰ σὲ πῆ ὁ παππὰς σιὰφτί.

Κατάρρα, ὅταν εἶναι κανεὶς ὠργισμένος, κι ἀκούει διαρκῶς ἀπάντηση: τί; τί;

(Π. Π. λέγω 117).

Γὰ σὲ λέγω ποὺ εἶμαι χαῖντούμ'ς, καὶ σὺ μὲ ρωτᾷς πόσα παιδιὰ ἔχω.

Γιὰ κείνους ποὺ κάνουν πῶς δὲν καταλαβαίνουν ἢ γιὰ τοὺς αὐθάδεις.

Χαιτούμης = ἄκληρος, δίχως παιδιὰ, ἀνίκανος.

141) Δεμ̄πλεμ̄πι

Δεμ̄πλεμ̄πι στὸ δίσκο.

Εἰρωνεία. Κάτι σπουδαῖο μᾶς ἔγινες. Ὅπως τὸ λεμ̄πλεμ̄πί, ποὺ τὸ προσφέρουν μὲ τὸ δίσκο.

Δεμ̄πλεμ̄πι = σὰ στραγάλι.

142) Λογαριάζω

Ἄλλα λογαρίαζα σπιτ' κι ἄλλα βγήκαν στὸ παζάρ'

Οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ σπιτιοῦ ποτὲ δὲν συμφωνοῦν στὴν ἀγορά, ὅπως οἱ θεωρητικοὶ ὑπολογισμοὶ στὴν πράξη. Γιὰ τὴν ἀπειρία ἀνθρώπων, ποὺ νομίζουν πῶς ὅ,τι σκεφθοῦν εἶναι εὐκόλα καὶ στὴν πράξη.

143) Λόγος

Τὰ πολλὰ λόγια φιώχεια.

Οἱ παράκαιρες καὶ μακρὲς ὁμιλίες δὲ φέρουν τίποτε. Εἶναι ἔνδειξη τῆς φτώχειας ἀπὸ ἐπιχειρήματα. Τὰ ἐπιχειρήματα δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ λόγια.

144) Λουτροῦ

Στὸ λουτροῦ γυμνοὶ γυρίζνα.

Ἡ ἔξαισισιὰ σιὰ λόγια καὶ σιὰ ἔργα δὲν ἐπιτρέπεται παντοῦ. Ἡ γύμνια αὐτὴ ἐπιτρέπεται σὲ ὠρισμένα μέρη καὶ σὲ ὄρες κατάλληλες, ὅπως μόνο μέσα στὸ λουτροῦ κανεὶς γυμνώνεται καὶ γυρίζει.

Μ

145) Μαζεύω.

Μαζωχιτῆτε τρελλοὶ νὰ φᾶμ' τῆ γνωστοκοῦ τὸ βιό.

Τὴ λένε σὲ στιγμὲς παραζάλης, ὅταν μαζεύονται πολλοὶ καὶ γλεντοῦν σὲ βᾶρος κάποιου ποὺ τὸν στολίζει ἢ ἀφέλεια.

Μάζευγε, μάζευγε ἄς ἔν καὶ ρῶγες.

Καὶ οἱ πῖο μικρὸς κι ἀσήμαντες οἰκονομίες εἶναι χρήσιμες κι ἀξίζει νὰ τις μαζεύει κανεὶς, ὅπως μαζεύουν ἀπὸ τὰ ξερρωγιασμένα τσαμπιά τις ρῶγες.

(Π. Π. μαζεύω 6).

Τὸν μάζωξα τὰ λουριά τ'.

Τὸν περιώρισα, τὸν φόβισα. Γιὰ κείνους ποὺ παραλέφτουν σὲ ἄτακτη ἢ σπάταλη ζωῇ, ἢ ποὺ φλυαροῦν καὶ κακολογοῦν σὲ βάρος ἄλλου.

(Π. Π. μαζεύω 1).

146) Μαλλιά

Οἱ γυναῖκες ἔχγα μακρὰ μαλλιά καὶ κοῦτῆ τῆ γνώσ'.

Πειραχτικὰ παροιμιώδης φράση γιὰ τὸ μυαλὸ τῶν γυναικῶν, ποὺ εἶναι ἀντίθετο πρὸς τὸ μάκρος τῶν μαλλιῶν τους.

(Π. Π. μαλλιά 29).

147) Μάρτης

Τὸ Μάρτη μῆνα κρῦο, καὶ τῆ φακῆ μαγέρεμα.

Ὅσο τὸ Μάρτη κάνει κρῦο μεγάλο, τόσο καὶ ἡ φακῆ εἶναι φαγητὸ γιὰ μαγείρεμα. Λέγεται γιὰ τοὺς ποὺ ὑπολογίζουν πολὺ στὴν ἀξία τους ἀν καὶ δὲν ἀξίζουν τίποτε. Ὅσο ὁ Σαοὺλ εἶτανε προφήτης, τόσο κι ὁ κόρκορος λαχανικό, ἔλεγαν οἱ παλιότεροι.

Ὁ Μάρτ'ς δὲ λείπ' πὲ τῆ σαρακοστή.

Γιὰ κείνους ποὺ παντοῦ ἀνακατεύονται καὶ χώνουνται ὅπως καὶ ὁ Μάρτης, ποὺ πάντα, ὅπως κιὰν πέσει ἡ Πασκαλιά, βρίσκεται στὴ σαρακοστή μέσα.

148) Μαυρίζω

Κεῖ ποὺ βρέξ' μαυρίζ'.

Ὅ,τι εἶναι ὀλοφάνερο δὲ μπορεῖ νὰ κρυφτῆ καὶ νὰ μὴ φανερωθῆ.

149) Μαχαῖρι

Ἄ μὰ ἔφτασε τὸ μαχαῖρ' στὸ κόκκαλο.

Δηλ. τὸ κακὸ παράγινε. Ὅταν μιὰ δυσκολία καταντῆσει δυσκολοπέλεμητη.

150) Μέλι

Ἄν ἔφκριαναν γοῦλες οἱ μέλ'σες μέλ', θᾶφκριανε κιὸ σκατοῦμπάμπουλας.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι γιὰ ὅλα ὁ καθένας ὡς ἐκεῖ ποὺ μπορεῖ.

(Π. Π. μέλι 47).

151) Μιά

Μιά νὰ μὴ στραβοπατήσ'.

Δηλ. μιὰ φορὰ νὰ μὴ κάνεις τὸ πρῶτο παραπάτημα. Ὅστερα παίρνεις τὸν κατήφορο.

152) *Μοναχός*

Μονάχος μου τὸ ἔκανα, μονάχος μου τὸ βροῆκα.

“Ο,τι παθαίνει κανεὶς ἐξ αἰτίας του δὲν τὸν ἀποφαίνεται. Οἱ Τοῦρκοι λένε: *κεντί ντουςὲν ἀγ'αμάζ*. Ὅποιος μονάχος του πέφτει δὲν κλαίει. Ἄλλοῦ τὸ λένε: Ὅπου χτυπάει μονάχος δὲν κλαίει.

(Π Π. μονάχος 22)

153) *Μπάλωμα*

Αὐτὸ δὲν ἐν μπάλωμα νὰ τὸ ξηλώσῃς.

Γιὰ πράγματα πὺ εὐκόλα δὲ σβήνουν καὶ δὲ διορθώνονται ὅπως τὰ ἠθικὰ σφάλματα. Τὸ κακὸ μπάλωμα τὸ ξυλώνεις, μὰ τὸ ἠθικὸ σφάλμα δὲ μπορεῖς εὐκόλα νὰ τὸ σβήσεις.

154) *Μπαμπᾶς*

Ἔτσι τὸ βροῆκα πὲ τὸ μπαμπᾶ μ'.

Γιὰ κείνον πὺ ἀκολουθεῖ τὰ πατροπαράδοτα, γιὰ τὸ συντηρητικὸ.

155) *Μπαροῦτι*

Ἔγινα μπαροῦτι

Ὅπως ἀνάβει τὸ μπαροῦτι, κ'ἐγὼ ἔγινα ἀπὸ θυμὸ μπαροῦτι νανάψω. Θύμωσα ὑπερβολικά.

156) *Μπουλ' μπουλ'*

Γούλ' γούλ' καὶ τὸ μπουλ' μπουλ'

Γιὰ κείνους πὺ παίρνουν μέρος χωρὶς νᾶχουν γι' αὐτὸ δικαίωμα οὔτε ἀπὸ τὴν ἡλικία οὔτε ἀπὸ μόρφωση.

Μπουλμπουλ' = ἀηδόνι.

157) *Μύγα*

Ὅποιος ἐχ' τὴ μύγα σκιάζεται.

Γιὰ κείνους πὺ δείχνουν σημάδια ὑποψίας καὶ φοβοῦνται μὲ τὸν παραμικρὸ ὑπαινιγμὸ.

(Π. Π. μύγα 6).

Πέταξ' τον μιὰ μύγα, νὰ σὲ πετάξ' χίλιες.

Γιὰ κείνους πὺ σ'ένα δικό σου λόγο ἢ ὑπαινιγμῷ, ἀπὸ αὐθάδεια σὲ πετοῦν χίλιους.

158) *Μυλωνᾶς*

Γούλ' τὰ βάσανά ντους κι' ὁ μυλωνᾶς τὸ νερό τ'.

Καὶ οἱ Τοῦρκοι λένε:

Χέρκες ντερντι ἰλέ, ντερμεντζι σου ἰλέ.

Γιὰ κείνους πὺ κάνουν παράλογα παράπονα.

159) **Μυρίζομαι**

Τὰ μυρίσκα ὄλα.

Τάμαθα τὰ μυστικά, τὰ ἔννοιωσα.

160) **Μύτη**

Νὰ πέσ' ἢ μύτ' ἦτον μέσ' τῆ χρήγεια, δὲ θὰ σκύψ' νὰ τὴν πάρ'.

Γιὰ τοὺς περήφανους ἀνθρώπους καὶ τοὺς ἀνόητους κι ἀκατάδεχτους πού καὶ πάσχοντας δὲ χάνουν τὸ περήφανό τους ὕφος καὶ τὴν ἀκαταδεξιά τους.

Ν

161) **Νερό**

Ἔβαλε τὸ νερὸ σὶ ἀβλάκ'.

Γιὰ κείνους πού ἔχουν μιὰ δουλειὰ καλὴ καὶ βγάζουν τὸ ταχτικό τους, καὶ μένα λόγο πᾶν καλά.

(Π. Π. νερὸ 10)

Σένα ποτήρ' νερὸ χάνται.

Γιὰ τοὺς δειλοὺς, ἀνόητους καὶ βλάκες, πού στὴν παραμικρὴ δυσκολία χάνονται καὶ πᾶν.

Π. Π. νερὸ 96.)

Ἔκανε μιὰ τρύπα στὸ νερό.

Γιὰ κείνον πού ματαιοπονᾷ καὶ χασομερᾷ δίχως ἀποτέλεσμα.

(Π. Π. νερὸ 26)

162) **Ντάρα**

Μένα πού γιὰ μὲ βγάζ'τε ντάρα;

Γιὰ κείνους πού διαμαρτύρονται ὅτι στὸ τέλος μιᾶς δουλειᾶς τοὺς βγάζουν δίχως καμιὰ ὠφέλεια καὶ τοὺς μένουν μόνο οἱ κόποι τους. Ἡ φράση θὰ πῆ: καὶ μένα δὲ μὲ λογαριάζετε;

Ντάρα=τὸ ἀπόδαρο.

163) **Ντουρβάς**

Ὅπου θαρρεῖ σὲ ξένο τουρμπά, πομνίσκει νησιτικός.

Μόνο στὸν ἑαυτὸ του κανεὶς πρέπει νὰ στηρίζεται.

Τουρμπάς=σακκοῦλι πού βάζουν τὸ ψωμί καὶ τὸ φαγί, ταγάρι.

164) **Νύφη**

Σὰ δὲν ἔγινε νύφ' εἶδα μπάρεμ πὲ τὴν τρύπα.

Γιὰ κείνους πού ἐπιμένουν νὰ ξαίρουν πράγματα ἀνάρμοστα σαυτοὺς.

Ἡ γιὰ κείνους πού ἔχουν κάποια ἀνάλογη πείρα σὲ κάτι τι.

Ξ

165) **Ξαίρω**

Δὲ ξαίρ' τὰ μάτια τ' νὰ βγάλ'.

Γιαυτοὺς ποὺ δίχως νὰ ξαίρουν ἀναλαβαίνουν μιὰ δουλειά, καὶ δὲν τὰ καταφέρνουν.

Ξαίρ' ὁ Γιάν'ς τ'ἔχ' στὸν τουρμπά τ'.

Ἔχουν γνώση οἱ φύλακες. Γιὰ τοὺς προνοητικούς ποὺ προσχεδιάζουν τὸ τί θὰ κάνουν.

— *Νὰ σὲ παντρέψουμ' Ἀποστόλ' ;*

— *Σεῖς τὸ ξαίρτε μαστόρ'.*

Γιὰ τοὺς ἄβουλους καὶ δίχως θέληση ποὺ ὄ,τι τοὺς εἰποῦν τὸ δέχονται δουλικά ἀκόμα καὶ τὴν παντρεία.

Μαστόρ' = ἀφεντικά. Στὴν παλιὰ ἐποχὴ τὰ ἐσνάφια φρόντιζαν ἀκόμα καὶ γιὰ τὴν παντρεία τῶν καλφάδων καὶ τσιρακιῶν τους.

166) *Ξυνά*

Τὰ ξυνὰ γαπᾶ.

Ἄγαπᾶ τοὺς ἔρωτες καὶ τὶς φιλίες μὲ γυναῖκες. Κυνηγᾶ τὶς γυναῖκες.

Κανεὶς δὲ ξαίρ' τῆ θεοῦ τὰ ποιήματα.

Ἡ ἀνθρώπινη ἀδυναμία νὰ μπῆ στὰ θελήματα τοῦ θεοῦ καὶ νὰ νοιώσει τὶς βουλές του.

167) *Ξυνίζω*

Τὶ ξυνίζ' τὰ μοῦτρά σ' ;

Δηλ. τί δείχνεις στὸ πρόσωπό σου τὴ στενοχώρια σου ; (μὲ τὴν ἴδια ἔκφραση ποὺ κάνει κανεὶς πίνοντας ξύδι ἢ κάτι ξυνό).

168) *Ξύνω*

Μεῖς δὲν ἔχουμ' νὰ ξυστοῦμ', σὺ μὲ λές..

Γιὰ κείνους ποὺ ζητᾶν πράγματα ἀνώτερα ἀπὸ τὴ δύναμή τους, ποὺ μόλις τοὺς ἐπιτρέπει νὰ ξυστοῦν, δηλ. νὰ φᾶν καὶ νὰ πιοῦν.

(Π. Π. ξύνω 5.)

Αὐτὸς δὲν ἔχ' νύχια νὰ ξυστῆ.

Εἶναι πάρα πολὺ φτωχὸς κι' ἀδύνατος.

Ξεῖ κοιλιές καὶ φκιάν' φανάρια.

Γιὰ τὸν ἀκαμάτη ποὺ χάνει τὸν καιρὸ του.

(Π. Π. ξύνω 30):

Μὴ ξγέσαι κεῖ ποὺ δὲ σὲ τρώει.

Μὴ θέλεις πράγματα ποὺ δὲ σ'ἐνδιαφέρουν προσωπικά καὶ ἐνοχλήσαι καὶ πειράζεσαι.

Ο

169) **Ὀρνιθα*

Ἡ ὄρνιθα πίν' καὶ τὸ Θεὸ γλέπ'.

Γιὰ τοὺς ἀγνώμονες, ποὺ οὔτε τὴν ὄρνιθα κοιτοῦν τί κάνει. Κιαυτῆ

πίνογτας νερό ὑψώνει πρὸς τὸ Θεὸ τὸ κεφάλι της, σὰν ἀπὸ εὐγνωμοσύνη.

170) Ὁρνιθοπόδαρο

Ὁρνιθοπόδαρο ἔφαγε.

Γιὰ τὸ φλύαρο, τὸ φαφατά, ποὺ ἀκράτητα μιλάει κι ἀκούραστα.

171) Οὕγια (βλέπε γούγια).

Π

172) Πααίνω

Τὸν πάει χαρῶτάλ'.

Φοβήθηκε, δέιλιασε πολύ.

Χαρῶτάλ' = τὸ συνάπι, ποὺ καίει καὶ τὸ βάζουν γιὰ κατάπλασμα στὸ κορμί ἢ στὸ μῦστο γιὰ νὰ καίει.

173) Παιδί

Μικρὰ παιδιά, μικρὲς πίκρες.

Μεγάλα παιδιά, μεγάλες πίκρες.

Οἱ φροντίδες ποὺ ἔχουν οἱ γονεῖς, ὄχι μόνο δὲ παύουν, μὰ καὶ αὐξάνουν μὲ τὴν ἡλικία.

Τὰ πολλὰ παιδιά ἔνε φτώχεια.

Ὅποιος ἔχει πολλὰ παιδιά δυσκολεύεται νὰ τὰ θρέψει, νὰ τὰ ντύσει, νὰ τὰ μεγαλώσει.

Πὲ τὸ παιδί παγίδα μὴ σὴν'ς· ἢ πιάν'ται σὴν παγίδα, ἢ σὲ κλέφ' τὴν παγίδα. Καὶ στὸ ταξίδ' μαζί τ' μὴν πιάνεσαι. Σὰ σπάσ' τὰμάξ' ν̄του κλαίει, σὰ σπάσ' τὸ δικό σ' γεῶ.

Τὰ παιδιά εἶνε οἱ χειρότεροι διάβολοι. Ὁ ἴδιος ὁ διάβολος τὰ ᾠνόμασε «διαολάκηδες». «Οἱ τρέλλες τῶν παιδιῶν στὸ κεφάλι τῶν γερόντων». Λένε καὶ σὴν Κεφαλλονιά. «Παιδιά, σκατὰ καὶ σύγνεφα, τὰ τρία ὅμοια».

Τὸ β' μέρος τῆς παροιμίας εἶναι τουρκικό. Στὴ Γκιουμουλιζίνα «Τσοτζούηλεν γιολὰ τσίκμα. Ἐραμπαγὶ κιριλίρσα ἀγλάρ, ἀραμπὰν κιριλίρσα, γ̄μιουλέρ».

174) Παλάμη

Ἐν τῇ παλάμῃ καὶ οὕτω βοήσωμεν.

Γιὰ κείνους ποὺ πρὶν πάρουν ἀπάνω τους μιὰ δουλειὰ πρῶτα ζητοῦν τὴν ἀμοιβή.

(Π. Π. παλάμη 1).

175) Παίζω

Ἄλλος παίξ' τὸ ν̄ταούλ' κι ἄλλος μαζεῦ' πάρσα

Ἄλλος κοπιᾷζει κιᾷλλος καρπώνεται τὰ κέρδη. Γιὰ κείνους πού ἄκοπα καλοπερνοῦν σὲ βάρος τῶν ἄλλων.

Πάρσα = φιλοδώρημα.

176) Παίρνω

Πὲ τῆ σειρά σ' μεγαλότερο μὴν πάρ'ς.

Ἄπο τὴν κοινωνικιά σου θέση μὴ ζητᾷς πιὸ μεγάλα.

Πῆρε ἢ κατά τὸν ποικτὸ νὰ τὸν μάθει γράμματα,
τὸν ἔμαθε τὸν ξέμαθε, σὶόχ'σε καὶ τὸν ἔφαγε.

Γιὰ κείνους πού με τὴν πολλή τους φροντίδα πλιότερο βλάπτουν παρὰ ὠφελοῦν τὸν ἄλλον.

— Ἐλᾶτε νὰ πάρετε παλαμίδες.

— Κροῖμα σιᾷλογο.

Γιὰ κείνους πού ἐπιχειροῦν δουλειᾶς ἀνάξιες γιὰ τὸν κόπο καὶ τὴν ἀγωνία νὰ τίς φέρουν στὸ τέλος. Οἱ δουλιᾶς πολλῆς φορῆς φέρουν ἀποτελέσματα μηδαμινά, μῶλο πού οἱ κόποι εἶναι πολλοί.

Πάρε μ' ὅταν με βρῆς, νὰ μέχ'ς σὰ με χρειαστῆς.

Νὰ εἶσαι προβλεπτικὸς καὶ νὰ μὴ ἀφίνεις τὴν περίσταση νὰ χάνεται.

Πῆρε τὸν κατήφορο

Παίει αὐτός. Ἄρχισε νὰ καταστρέφεται ἀκράτητα, ὅπως κανεῖς δὲν κρατιέται στὸν κατήφορο.

177) Παρᾶς

Μὲ τὸν παρᾶ μ' γ... καὶ τὴν κυρά μ'.

Γιὰ τοὺς ἀνεξάρτητους, πού δὲν ἔχουν ἀνάγκη, καὶ κάνουν τὴν δουλειά τους ὅπως αὐτοὶ θέλουν χωρὶς ἀνακατώματα ἄλλων.

ἌΟποιοινα δεῖς πὲ τὰ μουστάκια μὴ σὲ φαίν'ται πατέρας.

ἌΟ καθέννας δὲν εἶναι εὐδιάθετος νὰ φροντίζει γιὰ σένα, ὅπως ὁ καθέννας πού ἔχει μουστάκια δὲν εἶναι πατέρας. Τὰ ἔξωτερικὰ σημάδια δὲν εἶναι πάντοτε καλὸς γνώμονας νὰ κρίνει κανέννας τοὺς ἄλλους.

178) Πατῶ

Πάτσες στὴν πῆττα.

Δηλ. ἔφτασες πάνω στὸ φάγωμα τῆς πῆττας πού... φαγώθηκε. Ἄπο φιλάργυρο δὲν πέρνεις τίποτε, οὔτε ὁ καθέννας δέχεται μεῦχαρίστηση νὰ σοῦ φανεῖ χρήσιμος.

179) Πεθερᾶ

Τὸ λέγω τὴν πεθερᾶ νὰ τ' ἀκούει ἢ νύφ'.

Δὲ λέγω ἀπ' ευθείας ὅτι θέλω νὰ πῶ σῆναν, μὰ τὸ λέγω γενικὰ ἢ ἀποτεινόμενοι σᾶλλον γιὰ νὰ τᾱκούσει αὐτὸς πὺ μ' ἐνδιαφέρει. Ὅταν μοῦ λείπει τὸ θάρρος ἢ ἡ θέληση νὰ προσβάλω ἕναν.

177) *Περνώ*

Πὲ κῆθε μᾶτιλὲ περνῶ.

Πάει καὶ πὺ πέρα, ὄχι μόνο κάνω μιὰ δουλειά, μὰ καὶ τὴν περνῶ καὶ πὺ παρέκει ἀπ' ὅσο πρέπει. Κεῖνοι πὺ ἔχουν αὐτοπεποίθηση.

178) *Πέρουσι*

Κάθε πέρσ' καὶ καλύτερα.

Ὅταν μιὰ δουλειὰ πάει πίσω ἀντὶς νὰ προκόβει.

179) *Πέταλο*

Ἦυρε τὸ πέταλο, πέμνε τᾶλογο.

Γιὰ κείνους πὺ γιὰ τὰ μικρά, γιὰ τὰ τιποτένια, χάνουν τὰ μεγάλα.

Τίναξε τὰ πέταλα.

Πάει ἀπόθανε.

(Π. Π. πέταλο 2.)

180) *Πετεινὸς*

Κεῖ πὺ λαλοῦν πολλοὶ πετνοὶ ἀργεῖ νὰ ξημερώσ'.

Ὅπου ἀνακατεύονται πολλοί, πάντα ἀργεῖ τὸ τέλος.

181) *Πέτρα*

Ἐρριξε πέτρα πὺ σ' ἄντου.

Γιὰ κείνον πὺ ἔφυγε καὶ δὲ ξαναφάνηκε ἄλλη μιὰ. Τὴ φράση τὴ λέμε καὶ ρωτῶντας: — ἔρριξες πέτρα καὶ δὲν ἔρχεσαι;

Πὲ μιὰ πέτρα ἄντουβάρ' δὲ γίνται.

Μὲ τιποτένια πράματα δὲ γίνεται δουλειά, οὔτε μὲ μικροὺς κόπους πετυχαίνεις τὰ μεγάλα.

182) *Πέφτω*

Ἐπεσ' ὄξω.

Ἐχασε, ζήμωσε (στοὺς ὑπολογισμοὺς ἢ στὸ ἐμπόριο).

183) *Πηγαίνω*

*Καὶ στήν Πόλ' πῆγε τὸ κατρανοκούμαρο,
μὰ πάλ' κατρανοκούμαρο γύρ'σε*

Γιὰ τοὺς ἀδιόρθωτους καὶ ἀπολίτιστους, πὺ δὲν τοὺς ἀλλάζουν οὔτε τὰ χρόνια, οὔτε ἡ ξενιτεία, οὔτε ὁ πολιτισμὸς ἄλλων τόπων.

184) *Πιάνω*

Ἐπιασε τὴ χήνα.

Βρήκε τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἐκμεταλλεύεται.

«*Ἦθε χήνα καὶ μαδᾶ*» λένε στὴ Βάρνα.

(Π. Π. χήνα).

185) *Πιστεύω*

Ἄ σὲ πιστέψω σὰ θὰ διῶ τ' ἀφτί μ'.

Δὲν ἔχω πίστη σῆναν. Τόση εἶναι ἡ πίστη μου σὰ ὅσα λέγει, ὅση καὶ ἡ πιθανότης νὰ δῶ τ' ἀφτί μου.

Μὴ πιστεύεσαι τὸ φίλο σ', γιατί θὰ σὲ γεμίσ' τὸ τομάρ' σου ἄχερα.

Γιὰ τοὺς εὐπιστους, ποὺ δὲ ξαίρουν ὅτι καὶ οἱ φίλοι μπορεῖ νὰ τοῦ κάνουν τὸ πιὸ μεγάλο κακό.

186) *Πήττα*

Ἀπὸ δὲν ἔν μόν' πέσε πήττα νὰ σὲ φάγω.

Δίχως κόπο μὴν περιμένεις τίποτε καλό.

187) *Ποδάρια*

Τῶβαλε σὰ ποδάρια.

Ἔφυγε, τῶσκασε ἀπὸ δειλία καὶ φόβο.

188) *Πολυτεχνίτης*

Πολυτεχνίτ'ς κέρμοσπιτίς.

Ὁ ἀνηπρόκοπος ἄνθρωπος, ποὺ καταπιάνεται χίλιες δουλιές δίχως καμιὰ προκοπή.

189) *Ποτάμι*

Πὲ τὸ σιγανὸ ποτάμ' νὰ φοβᾶσαι.

Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ὑποκρίνονται τὸν φιλήσυχο καὶ τὸν ταπεινό, καὶ σὲ ἀπατοῦν στὴν κρίση σου. Χωρὶς νὰ σὲ βάζουν τὴν ἀνησυχία καὶ τὴν ὑποψία, σὲ κάνουν ἀθόρυβα τὸ κακό.

190) *Πουλῶ*

Πούλ'σε τὰ μ'πέλ'ντου κέκανε πόρτες γιὰ νὰ περνᾶ ὁ ληνός.

Γιὰ τὸ μεγαλομανὴ κι ἀνόητο, ποὺ γιὰ ἐπίδειξη καταξοδεύεται καὶ κατανιᾶ καταγέλαστος καὶ ἄπορος.

191) *Προβιά*

Προβιά σὰ δώδεκα.

Δηλ. παντοῦ ἀκριδιά, παντοῦ χαμένα ὅπου κιᾶν πᾶς καὶ κινήθης.

Προβιά = τομάρι προβατίσιο.

192) *Προκόβω*

Ἔχ' τὴ βρακοζούνα τ' σφιχτά, προκόβ'.

Ὅποιος δηλ. κάνει οικονομίες στή ζωή του, αὐτὸς πάει μπροστά.
Βρακοζούνα=ζώνη βρακιού.

193) Προκοπή

Ἡ προκοπή πὲ τάφριά τ' τρέχ'.

Γιὰ τὸν ἀνάξιο κι ἀνηπόκοπο ἄνθρωπο.

194) Προσκυνῶ

Προσκύνα τὸ διάβολο ὡς που νὰ περάσ' τὸ γεφυρ'.

Κάνε ὑπομονή, ὑποχώρει στὸν ὀχτρό σου, δηλ. στὶς δυσκολίες ὡς που νὰ νικήσεις. Ἡ νίκη εἶναι τὸ πέρασμα τοῦ γεφυριού.

195) Πρόσωπο

Πῆρε πρόσωπο γύρευ' και ἀσάρο.

Γιὰ τοὺς αὐθάδεις και ἀδιάκριτους, πὸν τῆ φιλία και τὴν εὐγένεια ζητοῦν νὰ τὴν ἐκμεταλλετοῦν λογιῶ - λογιῶ.

Λέγεται και: τὸν δῶκαν πρόσωπο.

(Π. Π. δίνω 54).

196) Πρῶτος

Πρῶτος ἄς ἔν κιᾶς ἔν και σιὰ κρομμύδια.

Γιὰ τοὺς φιλόδοξους ἄνθρώπους πὸν ἀγωνίζονται για τὴ φιλοπρωτία και σὲ πολὺ ταπεινά πράγματα και ἀναξιόπρεπα.

Ρ

197) Ρήγανη

Βάλτου ρήγανη.

Δηλ. εἶναι βρώμικο και μπαγιατικό. Ἐχ' ἀνάγκη ἀπ' ἀλάτι ἢ ρήγανη Μεταφορ. δὲ διορθώνεται τὸ πρᾶμα, πάει χάθηκε.

(Π. Π. ἀλάτι 3.)

198) Ρίχνω

Ὅπου δὲ φτάν' κείνος ρίχνει τὸ φέσ' ἴτου.

Γιὰ τὸν ἄνθρωπο πὸν πολυπραγμονᾷ και παντοῦ ἀνακατώνεται ἀνήσυχα.

Ἐρριξε φαλιμέντο.

Δηλ. χρεοκόπησε και ἀκούστηκε μακριὰ τὸ πάθημά του.

199) Ρῶτα

Ρῶτα ρῶτα και πὲ τὸ μυαλό σ' πῆξω μὴ βγαίν'ς.

Δηλ. νὰ ζητᾷς και τίς συμβουλές τῶν ἄλλων, μὰ μὴ κάνεις ἄλλο ἀπ' ὅ,τι σὺ ἀποφασίζεις για σωστό.

200) Σάλιο

Τρέχνα τὰ σάλια τ'

Γιὰ κείνους ποὺ ὄνειροπολοῦν καὶ ἐπιθυμοῦν μὲ λαχτῆρα κίτι σὲ ἡμεῖς νὰ φαίνεται πὼς τρέχουν τὰ σάλια του. Τὸ σάλιο τρέχει ἀπὸ τὴ μεγάλη ἐπιθυμία φαγητοῦ ἢ πιοτοῦ. — Γι' αὐτήννα τρέχνα τὰ σάλια τ'! δηλ. τὴν θέλει γυναῖκα του.

201) Σέρονω

Κατὰ τὸν καιρὸ σέρον' ἢ Μάρω τὸ χορὸ

Γιὰ κείνον ποὺ ξαίρει νὰ ἐκμεταλλεῖται τὶς περιστάσεις συμμορφώ-
νοντας τὸ χαρακτῆρα του κατὰ τὴν ἀνάγκη.

202) Σιγανὸς

Πὲ τὸ σιγανὸ ποτάμ' νὰ φοβᾷσαι.

Γιὰ τὸν ὑπουλο καὶ ἀπατηλὸ χαρακτῆρα.

203) Σίδερο

Τὸ σίδερο ὅσο ἔνε ζεστό δέρονται.

Ἐὸ μικρὸς ἀπὸ μικρὸς διδάχεται καὶ παιδαγωγιέται.

(Π. II. σίδερο 7.)

204) Σκατὸ

*Αὐτὸς μοιάζ' τῇ λαγοῦ τὸ σκατό. Σὰν τὸ πιάσ' εἰς δὲ λερών' εἰς,
οὐκ ἔστιν τὸ μυρισηθὲς δὲ βρωμᾷ.*

Γιὰ κείνον ποὺ εἶνε ὀλότελα ἀκίνδυνος καὶ ἀβλαβῆς καὶ ἡ συντροφιά
του μήτε σὲ βρωμίζει, μήτε σὲ πειράζει.

205) Σκοτώνω

Γὺν δὲ σκότωση τὸ μπάμπάμ'.

Ἐὸταν θέλει κανεὶς νὰρνηθῆ, γιὰ τὴν δὲν τοῦ ἀρέσει νὰ κάνει κάτι ἢ
γιατὶ δὲν εἶναι σωστό, τότε λέγει αὐτὴ τὴ φράση.

206) Σκύλος

Ἡ σκύλα σὰ δὲν κουνήσ' τὴ νουρά νῆης, ὁ σκύλος δὲν πάει κοπτά.

Κεῖνος ποὺ δίνει ἀφορμὴ, αὐτὸς φταίει. Χωρὶς ἀφορμὴ κανεὶς δὲν
πλησιάζει τὸν ἄλλον.

Ἐὸ σκύλος παίρνει δρόμο πὲ τὸ κουβαλάντισμα.

Ἐὸ ἄνθρωπος κατὰ τὶς περιστάσεις κουνιέται καὶ βιάζεται, ὅπως καὶ
τὸ σκυλὶ τρέχει ὅσο τὸ κνηγᾷς.

Κουβαλαντίζω = κνηγᾷ, πάω πίσω ἀπὸ ἕναν τρέχοντας.

Κι ὁ σκύλος ξεχειμωνιάζ', μὰ ἡ πέτσα τ' τὸ ξαίρ'.

Γιὰ κείνους πὸν περνοῦν τὶς δυσκολίες μὲ ὑπομονή, μὰ ποῦ μόνο αὐτοὶ τὸ ξαίρουν πόσο τοὺς κουράζει

207) **Σκυλίσιω**

Καλὸ τυρὶ σὲ σκυλίσιω τομάρ'.

Γιὰ ἀνθρώπους ἱκανοὺς καὶ χρήσιμους μὰ κακοὺς χαραχτῆρες καὶ ἀνήθικους.

Τὸ σκυλὶ πὸν γανγίξ' δὲ δαγμάν'.

Γιὰ κείνους πὸν εἶναι φωνακλάδες. Αὐτοὶ ξεθυμαίνουν μὲ τὶς φωνῆς καὶ παύει ὁ θυμὸς τοὺς καὶ ἡ ὀργή τοὺς χωρὶς νὰ κάνουν κακό.

208) **Σπέρνω**

— Ὠρα καλὴ Γιάνν'.

— Κουκιά σπέρνω.

Γιὰ κείνους πὸν δὲν ἔχουν ἀντίληψη καὶ νομίζουν ἄλλ' ἀντ' ἄλλων.

(Π. Π. σπέρνω 17)

Κεῖ πὸν δὲ σὲ σπέρνων μὴ φριτρών'ς

Μὴν ἀνακατώνεσαι παντοῦ. Γιὰ κείνους πὸν νομίζουν ὅτι παντοῦ μπορεῖ νὰ χάσουν τὴ μούρη τοὺς.

(Π. Π. σπέρνω 6)

209) **Στόμα**

Δὲν ἔν σακκὶ νὰ δέσ'ς τὸ στόμα τ.

Τὰ στόματα τοῦ κόσμου δὲν μπορεῖ κανένας νὰ τὰ μποδίσει νὰ μιλάν, ὅπως θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ δέσει τοῦ σακκιοῦ τὸ στόμα, νὰ μὴ χυθῆ αὐτὸ πὸν ἔχει μέσα του.

Τὸ στόμα τ' σὰ ροδάν' πάει.

Τῶν φλυάρων τὰ στόματα παντοτεινὰ μιλοῦν καὶ θορυβοῦν ὅπως τὸ ροδάνι, ὅταν μαζεύει τὴν κλωστή γρήγορα.

210) **Σύρω.**

Τὶ σύρω-φέριτα ἔν ἀδιά;

Τὶ γυρολογᾶς δηλ. ἄσκοπι καὶ μάταια;

Τ

211) **Ταιριάζω**

Δυὸ τσιπλάκ'δες σὶδὸ χαμάμ ταιριάζνω.

Γιὰ τοὺς φτωχοὺς πὸν συλλογίζονται νὰ παντρευτοῦν καὶ νὰνοίξουν σπίτι. Ἡ φτώχεια καὶ ἡ γδύμνια δὲν εἶναι καλὰ συστατικά τοῦ γάμου.

Τσιπλάκηδες λ. τ. οἱ γυμνοί.

212) Ταμπουράς

Ἡ κοιλιά μ' παίζ' ταμπουρά.

Εἶμαι νηστικός καὶ γουργουρίζ' ἢ κοιλιά μ'.

213) Τεμπέλης

Πρόσταξ' τὸν τεμπέλ' νὰ δουλέψ', γιὰ τὰ μάθ'ς τρόπ'.

Ὁ τεμπέλης δὲ δέχεται συμβουλῆς καὶ προσταγὰς γιὰ δουλειά. Τὴν ὥρα ποὺ τὸν προστάξεις, τότε φανερώνει τοὺς τρόπους του.

Ἄλλοῦ λένε: — Ὅποιος ἔχει γιὸ τεμπέλη προφήτη δὲ χρειάζεται.

— Τοῦ τεμπέλη τὸ μαχαῖρι ὅλη μέρα ἀκονισμένο.

— Ὁ Θεὸς τοῦ τεμπέλη, τοῦ φυλάει χάσκο ψωμί.

— Τοῦ τεμπέλη τᾶλογο τὸ τρώει ὁ λύκος.

(Π. Π. τεμπέλης).

214) Τοῦρκος

Πὲ τὸν Τοῦρκο φάγε πιέ, καὶ τὸν κῶλο σ' φύλαγε.

Ὁ Τοῦρκος στὶς σχέσεις του εἶναι ἄπιστος καὶ πρὸ παντὸς στὸ ἠθικὸ μέρος. Πρέπει νὰ περιποιούμαστε τοὺς ἀντίπαλούς μας, μὰ καὶ νὰ φυλαγώμαστε.

(Π. Π. τοῦρκος 20).

Ὁ Τοῦρκος πὲ τᾶμάξ' πιάν' τὸ λαγό.

Οἱ καλῆς δουλειῆς γίνονται μὲ τὴν ἡσυχία καὶ τὴν ὑπομονή. Αὐτὸ εἶναι χαρακτηριστικὸ τῆς φυλῆς τῶν τούρκων, ποὺ πιτυχαίνουν ὅλα ὑπομένοντας καὶ σιγὰ - σιγὰ.

215) Τραβῶ

Τραβᾶτε μ' κι ἄς κλαίγω.

Γιὰ κείνους ποὺ ὅσο τοὺς παρακαλοῦν, τόσο ἄλλο δείχνουν πὼς δὲν δέχονται, ἐνῶ στὸ βάθος βιάζονται μὴ τοὺς προλάβῃ ἄλλος.

Γὼ τὸν τραβῶ στὸ χαλί κι αὐτὸς πᾶει στὸ ισαλί.

Γιὰ κείνον ποὺ ἐνῶ τὸν καθοδηγοῦν στὸ καλὸ, αὐτὸς παραστρατεῖ στὸ κακὸ ἀνόητα καὶ πεισματικά, ὁ ἀδιόρθωτος.

Τράβα τον τῆ ακούτα τ'.

Ἐπενθύμιζέ του κάθε λίγο τραβώντας τὴν ἄκρα τοῦ ρούχου του. Σκούτα—ἢ ἄκρα τοῦ ρούχου.

Ὅ,τι τραβοῦν αὐτανὰ τὰ πόδια, τὸ τραβοῦν παῖτονα τὸ κεφάλ'.

Ὁ ἄνθρωπος ὑποφέρει ἀπὸ τὴν κακοκεφαλιά του.

216) Τρελλὸς

Ὁ τρελλὸς ὁ νοικοκύρ'ς πὲ τὸν κόσμον πιὸ καλὰ ξαίρ' τῆ δουλειά τ'.

Τὰ ἐσωτερικά του ὁ καθένας τὰ ξεύρει καλύτερα. Κι ὁ τρελλὸς ἀκόμα ὁ νοικοκύρης, ξεύρει τὴ δουλειά του καλύτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

217) *Τρέχει*

Δὲ σὲ τρέχ' ἐσένα

Ἡ τύχη δὲ σὲ βοηθεῖ.

(Π. Π. τρέχω 2!)

Κεῖνο σὰ δὲ σὲ τρέχ' τί πολεμᾶς ;

Μὴ ματαιοπονᾶς ἄντικρυ στήν τύχη σου.

Τὸν τρέχ' ἢ λίγδα πὲ τὸ γιὰ κά τ'

Γιὰ τὸν ἀκάθαρτο καὶ βρωμερὸ καὶ τεμπέλη ἄνθρωπο, ποὺ τοῦ τρέχει ἢ λίγδα.

218) *Τρίχα*

Τρίχα ἔλειψε.

Λίγο ἀκόμα καὶ νά..

Σὲ μεγάλους κινδύνους ποὺ μόλις κανένας σώζεται.

219) *Τρύγος.*

τρύγος, θέρος, πέλεμος.

Μανίσα, γιατρός, παπάς,

Εἶναι τὰ τρία σπουδαῖα κι' ἀπαραίτητα στὸν κόσμον πράγματα.

Μανίσα = μαμή.

220) *Τρύπα*

Ἔκανε μιὰ τρύπα στὸ νερό.

Κοπίασε μάταια κι' ἄσκοπα.

221) *Τρώγω*

Ἔφαγε φασούλια.

Ἔμεινε ἕγγυα καὶ φούσκωσε, ὅπως κανεῖς ἀπὸ τὰ φασόλια.

(Π. Π. τρώγω 74).

— *Τρωῶ φίλε λάχανο ;*

— *Ἐμ' ρωτᾶς ;*

Γιὰ κείνους ποὺ τίποτε δὲν ἀγρυπνοῦν ἀπ' ὅσα τοὺς προσφέρουνται.

Ἔφαγε ἢ σύβρασ' τὸ φασοῦλ'

Δηλ. ὁ λογαριασμὸς πέρασε τὰ ὑπολογισμένα καὶ τὰ ἔσοδα δὲν ἰσοφαιρίζουν τὰ ἔξοδα.

Ἔφαγε τὸ βῶδ' καὶ πόμυε ἢ νουρά.

Γιὰ κείνον, ποὺ δὲ δείχνει προθυμία, ἐνῶ σόλη τὴ διάρκεια τῆς δουλειᾶς φάνηκε πρόθυμος.

(Π. Π. τρώγω 66)

Ἔφαγαμ' τὰ σίδερα

Δηλ. ἀγωνιστήκαμε πολὺ καὶ δὲν ἀφήκαμε κανένα μέσο γιὰ μιὰ δουλειά.

Φάτε μάτια ψάρια καὶ κοιλιὰ περιδρομο.

Ματαιοπονία καὶ χάσιμο καιροῦ κατόπι ἀπὸ τίς γυναῖκες.

Τρώγονται σὰν τὰ σκιλιά.

Γιὰ κείνους ποὺ διαρκῶς μαλώνουν καὶ ἔχουν προστριβές.

Καὶ μεῖς ἄχερα δὲν τρωῖμ'.

Δὲν εἴμαστε ζῶα, δηλ. κουτοὶ καὶ ἀμίλητοι.

Ἔφαγε τὴν παπέρα.

Ὅπως λέμε τὴν χιλόπηττα, διώχτηκε.

Ὁ παλιόγατος τρώγ' τὰ ρουφερά ποικόπλα.

Οἱ γέροι εὐχαριστοῦνται στίς σχέσεις μὲ μικροῦς. Εἶναι καλομαθημέ-
νοι, θέλουν ἄνεση καὶ καλοπέραση.

Πε τὸν Ὀδριγιὸ φάγε πιέ, μὰ μὴν κοιμᾶσαι.

Ὅμοια καὶ μὲ τὸν Τοῦρκο. Στίς σχέσεις σου νὰ εἶσαι προφυλακτικός.

222) Τσαλιά

Ἡ ἀδλὴ πὲ τὰ τσαλιά κ' ἡ θύρα τσιμισρένια.

Γιὰ κείνους ποὺ ἐπιδιώκουν τὰ ἀνόητα μεγαλεῖα, τὰ δυσανάλογα φερ-
σήματα μὲ τὴν καταγωγή τους.

Τσαλλ=θάμνος. Τσιμισὶρ λ. τ. ἀειθαλές

(Π. Π. βατσουνιά.)

223) Τύχη

Τύχ' μου τυχούλα μ' νὰ τῶξαιρα ποῦ βρῖσκεισαι;

Γιὰ τοὺς ἀνοήτους ποὺ καρτερᾶν ἀπὸ τὴν τύχη ὅλα.

Τῆς τύχ' ε μου τὰ γραμμένα.

Γιὰ κείνον ποὺ δέχεται ἕνα κακὸ ποῦ τοῦ ἦρθε σὰ γραμμένο τῆς
τύχης του.

224) Τύφλα

Τὴν τύφλα καὶ τὴ σκοτίδα τ'.

Γιὰ τὸν ἀπρόσεχτο καὶ τὸν ἀνίδεο.

225) Τυφλὸς

Μὴν ἀνοίγεις τὴ τυφλοῦ τὰ μάτια.

Μὴν ὑποδοθηῆς ἕναν ποὺ εἶναι ἀνίκανος, γιατί ἅμα ἀναλάβει μπορεῖ
νὰ σὲ ζημιώσσει.

Ὁ τυφλὸς κατήφορο γυρεῖ'.

Γιὰ ἕναν ποὺ ζητᾶ ἀφορμὴ νὰ παραστρατήσσει καὶ νὰ πέσει ἠθικὰ ἢ
ὄλκιμ.

Πιάσ' τὸν τυφλόνα καὶ βγάλ' τὰ μάτια τ'.

Δηλ. μὴν περιμένεις νὰ πάρεις ἀπὸ αὐτὸν ποὺ δὲν ἔχει, ὅπως ἀπὸ τὸν τυφλὸ τὰ μάτια του, ποὺ τὰ στερεῖται.

Υ

226) Ὑψος

Γιὰ τὸ ὕψος γιὰ τὸ βάθος.

Γιὰ τοὺς πολὺ τολμηροὺς ποὺ περιφρονῶντας τὰ μεγάλα ἐμπόδια ρίχνονται στὴ δουλειά.

Φ

227) Φαίνομαι

Ἄλλο νὰ φαίνεσαι κι ἄλλο νὰ εἶσαι.

Ὅσο κι ἂν κοπιᾷσει κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ βαθύνει στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἄλλου, νὰ νοιώσει τὸ χαρακτήρα του.

Τοῦ φάν'κε ὁ οὐρανὸς σφοῦντὺλ'.

Γιὰ κάποια συμφορά.

(Π. Π. φαίνομαι 12.)

Τὸ χωριό, ποὺ φαίνεται κουλαούζ' δὲ θέλ'.

Πρᾶγμα εὐκολονόητο δὲ θέλει ἐξηγήσεις.

Κολαβούζ' = ὀδηγός.

228) Φέγγω

Τὸν ἔφεξε.

Τοῦ ἦλθε ἡ ἀγαθὴ τύχη πέτυχε, κέρδησε.

229) Φεῖδι

Φεῖδ' ποὺ δὲ δαγῶν' μὴν τὸ πειράζ'ς.

Ἀνθρωπο κακό, ποὺ δὲ σὲ ἐνοχλεῖ, μὴ τοῦ δίνεις ἀφορμὴ νὰ σὲ βλάψει.

230) Φερετζές

Ὅλα τάχ' ἡ Μαριώρῃ μόν' ὁ φερετζές τῆς λείπ'.

Γιὰ πάσχοντας ἀνθρώπους, ποὺ κυνηγοῦν πράγματα ἀνώτερα ἀπὸ τὴ δύναμή τους.

231) Φορῶ

Χίτς πιὰ δὲν τὸ φορεῖ.

Δὲν ἔχει καθόλου μυαλό.

232) Φτι

Ἄπο φτι σὲ φτι καὶ σὲ κανέναν.

Γιὰ κείνους ποὺ σκορποῦν μιὰ πληροφορία, μῦλο ποὺ ὑποσχέθηκαν νὰ μὴ τὸ ποῦν σὲ κανέναν. Τὴν λένε καί:

Σαράντα καὶ στὸ φτι.

Δηλ. θὰ τὸ πῶ σταφτὶ μόνο σὲ σαράντα.

233) Φυσικὸ

Τὸ φυσικὸ δὲ χάνεται μάλιστα καὶ πλουθαίν'.

Ὅ,τι κανεῖς κληρονομᾷ ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, ἔξεις, πάθη, συνήθειες δὲ χάνονται εὐκολα καὶ μάλιστα πληθαίνουν.

234) Φυσῶ

Τὸν φυσάει.

Εἶναι πλούσιος. Γιὰ ὄσους δὲ μποροῦν νὰ κρυφτοῦν πὼς εἶναι πλούσιοι.

235) Φωνάζω

Κεῖνος ποὺ πονεῖ, γαῖδουρινὰ φωνάζ'.

Μόνον ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὸν πόνο κλαίει καὶ φωνάζει. Οἱ ἄλλοι περνᾶν ἀδιάφοροι.

236) Φωτιά

Τῆ φωτιά πέ τῆ μασιά τῆν πιάν'να.

Τὸν κίνδυνο δὲν τὸν ἀντικρούζει κανεὶς παρὰ μὲ προφυλάξει, γι' αὐτὸ δὲν πάει κατὰματα μπροστά του.

X

237) Χαβιάρη

Τὸν ἔστειλάνα, γιὰ πράσ'νο χαβιάρ'.

Τὸν ἀπάτησαν. Γιὰ τὸν ἀδύνατο.

(Π. Π. χαβιάρη 3).

238) Χαλάζει

Στὴν ἀναβροχιά καλὸ καὶ τὸ χαλάζ'.

Στὴν ἀναδουλειᾷ καὶ στὴ στέρηση καὶ τὸ πιὸ ἀσήμαντο εἶναι καλό.

239) Χαμαδὸς

Ὅπου χαμαδοὶ καὶ τῆ Θεοῦ ἡ ὀργή.

Τοὺς μικρόσωμους ὅλοι τοὺς κακομεταχειρίζονται, ὅπως τοὺς χαμηλοὺς γαιδάρους.

Χαμηλὸς βλ. χαμαδός.

240) Χαρά

Ἡ χαρὰ πέ τῆ λύπ' ἐν ἀδερφές.

Τῆ χαρὰ διαδέχεται ἡ λύπη καὶ τῆ λύπη ἡ χαρὰ. Γιαυτὸ ὁ λαὸς τίς θεωρεῖ ἀδερφές.

Εἴμαστε μιὰ χαρὰ καὶ τρεῖς τρομάρες.

Ἀποτύχαμε, γαθήμαμε, φρόση ἀπελπισίας κι' ἀποτυχίας.

241) *Χέζω*

Γὼ τὸν εἶπα πρὶς νὰ κάν', κι ἐκεῖνος ἔχεσε.

Γιὰ κείνους πὺν ξεπερνοῦν τὰ συμφωνημένα.

242) *Χορτᾶτος*

Καὶ τὰ πρόβατα σωστὰ κι ὁ λύκος χορτᾶτος.

Γιὰ κείνον πὺν τὰ θέλει ὅλα δικὰ του

Ὁ χορτᾶτος τὸ νησικὸ δὲ τὸν ρουνίζ'.

Γιὰ τοὺς χορτασμένους, πὺν μένουν ἀδιάφοροι σιτὴν πείνα τοῦ ἄλλου
ἢ τὸν πόνο ἢ τὴ δυστυχία.

(Π. Π. χορτασμένος 16)

Κ' ἡ πῆττα σωστὴ κι ὁ σκύλος χορτᾶτος.

Γιὰ κείνον πὺν τὰ θέλει ὅλα δικὰ του.

243) *Χρεία*

Κάλιο νὰ ρίξῃς μιὰ πετριὰ σιτὴ χρείγια, παρὰ νὰ τὸν μιλάς.

Γιὰ τοὺς βρωμεροὺς καὶ ἀνήθικους χαρακτήρες, πὺν εἶναι χειρότεροι
κι ἀπὸ τὴ βρωμα τοῦ ἀπόπατου.

244) *Χωρίζω*

Δὲ ξαίρ' νὰ χωρίσ'. δυὸ γαῖδουριῶν ἄχερα.

Ὁ ἀνίκανος καὶ γιὰ τὰ πιὸ ἀπλᾶ πράγματα.

245) *Χωριὸ*

Θὰ γίνουμ' πὲ δυὸ χωριά.

Θὰ μαλώσουμε καὶ θὰ χωριστοῦμε, ἀπειλή.

Ψ

246) *Ψέμμα*

Τὸ ψέμμα ἔνε τῆς ἀλήθειας τὸ ἀλάτι.

Τὴν ἀλήθεια, σὰν τὸ ἀλάτι σιτὸ φαγί, κάποτε ἀκολουθᾷ τὸ ψέμμα.
Κι' ὁ Χριστὸς σχώρεσε τὸ ψέμμα κάποτε.

(Π. Π. ψέμμα)

Τὸ ψέμμα κι ἂν ἐβγῆ δλόψεμμα δὲν εἶναι.

Κάθε πρᾶμα ἔχει πολλοὺς βαθμούς. Πάντοτε βρίσκεται τὸ πιὸ με-
γάλο, ἀπὸ κείνο πὺν νομίζουμε ὡς τὸ μεγαλύτερο.

247) *Ψείρα*

Ἐφαγε ἡ ψείρα καὶ βγήκε σιτὸ γιακά.

Γιὰ κείνους τοὺς ἀνθρώπους, πὺν ξεπάζονται μόλις χορτάσουν καὶ

II. Παπαχριστοδούλου, Παροιμίες Σαράντα Ἐκκλησιῶν

δοῦν λίγη οικονομικὰ ἄνεση. Ὅπως ἡ ψείρα βγαίνει στὸ γιακὰ μὲλις χορτάσει.

Ἡ κούτρα τῶχ' ἔα κατεθάξ' ψεῖρες.

Γιὰ κείνον ποὺ δικαιολογεῖται πὼς ἀπὸ παρακίνηση ἄλλου δῆθεν ἔκανε ἓνα σφάλμα του, ἐνῶ φταίει

248) *Ψειρίζουμαι*

Ἐβγαλε τὸ πουκάμισο τ' καὶ ψειρίζεται

Λέγεται γιὰ τοὺς ξεδιάντροπους.

Ω

249) *Ἔωρα*

Κούφια ἔωρα ποὺ τᾶκούει.

Προληπτικὰ φράση τοῦ κακοῦ.

Ὅσα φέρον' ἢ ἔωρα δὲν τὰ φέρον' ὁ χρόνος

Γι' ἀνέλπιστα συμβάντα